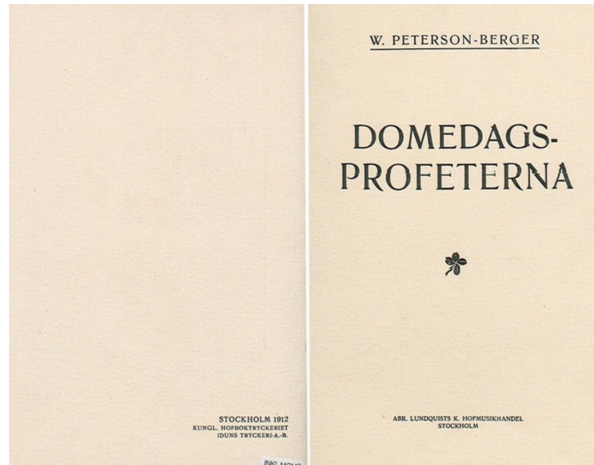

DOMEDAGSPROFETERNA

HANDLING I 3 AKTER

AV

WILHELM PETERSON-BERGER

ABR. LUNDQUISTS K. HOFMUSIKHANDEL
STOCKHOLM

STOCKHOLM 1912
KUNGL. HOFBOKTRYCKERIET IDUNS TRYCKERI A.-B.

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta drama av **Wilhelm Peterson-Berger** (1867-1942) har digitaliserats 2013 av **Umeå Universitetsbibliotek** och anpassats för Projekt Runeberg i november 2015 av Ralph E

W. PETERSON-BEROER

DOMEDAGS-

PROFETERNA

ABR. LUNDQUISTS K. HOFMUSIKHANDEL STOCKHOLMdomedagsprofeterna

HANDLING I 3 AKTER

AV

WILHELM PETERSON-BERGER

abr. lundquists k. hofmusikhandel. STOCKHOLMVid ett sceniskt utförande av > Domcdagsprofeterna > iiro de handlande personernas ord avsedda att framsägas med musikalisk fixering av rytm, tidmått och tonhöjder, och hela handlingen att ledsagas av orkesterspel, i den mån stämningen sä kräver.HANDLANDE PERSONER:

adliga studenter.

Kristina, Sverges drottning.

Bengt Skytte, landshövding över Uppsala län.

Fru Kerstin, hans geinål.

Görvel Måårdh, hans unga franka.

Lennart Sporre, kapten.

Johan Stjernadler'

Göran Sperling Arvid Ribbing Måns Korck Rector. Magnificus.

Exegetices Professor.

Professor Ptolemaicus.

Juris Patrii Professor.

Anatomiæ Professor.

Logices Professor.

Poeseos Professor.

Johan Bure, assessor, riksantikvarie.

Simon Wolimhaus, apotekare, inflyttad tysk.

Johan Papegoja, skeppskommendant, emigrantvärvare.

Borgmästaren.

Klas Mugg, innehavare av tavernen och gästhuset »Muggen».

Elin, hans dotter.

Brita, grytgjutarenka.

Emerentia, hennes dotter.

Bryngel Östensson, bonde från Helsingland.

Kajsa, hans hustru.

Östen, sergeant t

Lars, studerande) deras söner-

Konsistorieskrivaren.

Kursor.

Akademivaktmästaren (= anföraren för akademiska vakten).

Drottningens uppvaktning, betjening och eskort; de tio övriga professorerna i (större) akademiska konsistoriet; adliga och ofrälse studenter; universitetets (två) pedeller och vaktsoldater; frän tyska kriget hemsända invalider; rådmän, borgare, folk.

ORT OCH TID:

Uppsala, 27 och 2S maj (gamla stilen) är 1647.

* V

KORNUTÖLET.

Gårdsplanen framför gästhuset >Muggen>*, med utsikt åt domkyrkan, som reser sig högt över grannkvarterets hustak. Midt pp planen en gräsrundel, omgiven av stora indiska snäckor och planterad med en grupp tobaksstånd och andra exotiska, någorlunda högvuxna, men ännu icke blommande växter. I förgrunden till vänster och höger bord och stolar för servering i det fria; bakom rundeln ett likadant längre bord. Bortom gårdsplanen, skild från densamma genom ett spjälstaket på låg stenfot, gatan, från vilken man kommer in genom en något åt höger belägen port, bestående av tvänne grindar av smidesjärn, fästa vid tjocka murade stenstolpar; över porten gäst husets skylt: en förgylld mugg i en eklövskrans. Till höger gästhuset, en låg, gulmålad två-våningsbyggning på stenfot av otuktad sten, med brutet, mossigt skiftande tegeltak och frontespis; förstutrappa av stora stenflisor och hällar. Fönstren stå öppna. På vänstra sidan skiljes gårdsplanen genom spjälstaketet från en lummig park, Ull vilken man kan komma genom en trädgårdsgrind nära förgrunden. Längs staketet och på ömse sidor om förstutrappan gräsrabatter med en och annan tidig vårblomma utslagen. I vänstra övre hörnet en berså; för övrigt träd och buskar vid sidorna och kring husknutarna. — Tidigt på förmiddagen; solsken.

1.

Elin går omkring och torkar av bord och stolar; kastar en spejande blick ut åt gatan; får plötsligt syn på något i gräsrabatten till vänster, böjer sig ned och plockar.

Elin.

En fyrväppling! Den första jag funnit i år. Måtte den bringa lycka!

Står och betraktar den.

* Läget är tänkt i hörnet av nuvarande Drottninggatan och Västra Ågatan, där på sin tid Johan Bures Uppsalagård var belägen.Klas Mugg träder ut på trappan, klädd för stadspromenad. Elin stoppar hastigt fyrväpplingen i barmen och återtar sitt arbete.

Klas.

Jag går ut på en stund. Mor sitter vid disken. Du får se till att studenternas gille blir ordentligt uppassadt.

Elin

håller upp med arbetet.

Går I ut just nu, far? Skall jag ensam sköta studenterna?

Klas.

Pigorna få jälpa dig — och drängarna med, om det kniper.

Elin.

Har I då angeläget ärende?

Klas.

Jag måste tala med aptekarn — om den saken du vet.

Gårdbytet?

Elin.

Klas.

Ja-

Elin.

Men varför skulle han ej låta oss bo kvar?

Klas.

Han säger sig behöva detta huset till aptek och labratorium. Pekar åt vänster.

Där ämnar han bo själv.

Elin.

Men hur kan assessorn vilja byta denna ståtliga gård mot aptekarns därborta i Svartbäcken? Där växer ju inte ett grönt strå. Och han som är så förtjust i sin trädgård!Klas.

Ja, han har blivit gammal och konstig på sistone. När jag senast sporde om detta, bara mumlade han bibelspråk och förmante mej att tänka på ändan. Ja, det är just vad jag gör, när jag inte vill flytta! — Nej, nu måste jag gå. Kom ihåg vad jag sagt om studenterna!

Går mot porten.

Elin

skyndar fram och hejdar honom.

Far! Jag vet att det blir en nationssammankomst.

Klas.

Hm!

Elin.

Och kornutöl och enskild deposition. Men slikt är ju förbjudet?

Klas.

På papperet, ja. Går allting tyst och hyggeligt till, ser con-sistorium gärna genom fingrarna.

Elin,

Men om det blir tumult?

Klas.

Gör som jag: varken hör eller se, så slipper du vittna!

Vill gå.

Elin.

Men om de dricka mer än som beställts?

Klas.

Så skrivs det på rike junker Måns.

Elin.

Måns Korek? Betalar han? Då är det nog han som ställt till det hela.Klas

otåligt.

Det sköter jag ej om.

Går ut pä gatan, viker av åt höger.

3.

Elin

står och funderar ett ögonblick.

Är det han, som betalar? Då tror jag, jag börjar förstå. Lars måste varskos. Att han inte kommer snart!

Stiger vid bersån upp på staketets stenfot, böjer sig över och spanar uppåt gatan.

4.

Brita och Emerentia komina från motsatt håll och träda obemärkta genom porten.

Brita och Emerentia

på en gång.

God dag!

Elin hoppar ned, något skrämd och förlägen.

Brita.

Ett sådant litet arbetsbi! Får man störa ett ögonblick?

Elin.

Vad önskar I, mor Brita?

Brita.

Bara höra om Lars helsinge synts till. Vi ha sport i hans kvarter, men där var han intet. Och här lär han ju hällas mest, sägs det.

Elin.

Ja, det rinner så mycket i gamla rallbyttor, och ur dem också.Brita.

Å, akta sej hon, jungfru Näsvis. Man vet både ett och annat. Det var nog efter Lars hon stod och glodde nyss.

Elin.

Vad rör det henne?

Brita.

Lite grand. Hans mor och jag äro släkt, som du vet, och vi ha gjort upp, att barnen ska bli äkta par, när Lars bara kommer så långt att han kan gifta sej.

Elin.

Så roligt för honom, haha!

Emerentia.

Ja skratta, du ditt våp, men kom bara det ihåg, att Lars ska ha en ärbar borgardotter — inte en såndär, en krogtös, som flissar och tisslar och ger sej i lag med allt farandes manfolk!

Elin knyter händerna och stampar.

Brita.

Och nu kan du helsa, när han kommer: hans föräldrar ha sändt bud med postens kurir, att de äro på väg och tänka hinna hit re'n i afton. De ta alltid in hos oss, som du vet. Och då Lars i dag blir liber studiosus, så ämna vi hålla ett litet kalas och fira hans trolåvning med detsamma. — Jo, så står det till. Ajöss.

Emerentia.

Ajöss.

Båda knycka på nacken och gå samma väg de kommit.

Elin

ropar efter dem.

Jaså, redan i kväll! Jojo, den som bidat längst har det brådast.Man hör Britas och Emerentias försmädligt gälla skratt på avstånd. Elin springer och slår igen porten.

Om jag så visst kunde stänga alla onda tungor ute!

5.

Måns Korck och två andra studenter, som, förklädda till bagare med vita mössor och förkläden, bära en större övertäckt korg emellan sig, bli i detsamma synliga utanför porten, kommande frän höger.

Måns är ej riktigt nykter.

MÅNS

förtroligt.

Men vi få väl slippa in. Vi komma med bröd.

Elin

förundrad och ogillande, i det hon släpper in dem.

Vad är det nu för upptåg igen?

Måns.

Vi ska bara skaffa opp det här på salen. Det är för gillet.

Elin.

Jaså — något, I inte törs bära över gatan i era vanliga habiter, utan måste smuggla in förklädda. Det måtte vara snygga saker!

Måns.

Jojo — hon skulle allt vilja se vad det är.

Elin söker lyfta en flik av duken.

Måns.

Stopp där! Titten kostar en kyss.

Elin.

Asch, titta får man väl gratis.

Måns tar Elin om livet och söker kyssa henne. Hon knuffar undan honom, så att han faller omkull.Måns

reser sig ursinnig.

Jaså, ditt dygdemönster, du tänker vara fjär allt framgent! Men jag vet nog en, du inte nekar något, jag: den där bond-lurken Lars. Jag vånnar du fick se honom nu om en stund. Då blir han så lagom kysstäck.

Studenterna skratta och upprepa de sista orden.

Elin

med undertryckt oro.

Vad ämnar I göra med Lars?

Måns.

Jo, det ska du få se och det gratis ändå!

Han rycker förklädnaden av den närmast stående studenten och duken av korgen och hämtar i tur och ordning upp de persedlar, han i det följande uppräknar. Därunder kommer Lars pä gatan från vänster. Endast Elin ser

honom och ger ett varnande tecken. Han drar sig då tillbaka, men blir kort därpå synlig på vänstra sidan utanför staketet, där han förstulet åser uppträdet.

MÅNS.

Här ha vi nu först hatten med horn och åsneöron. —

Sätter den på studenten.

Så. Och så en skråpuksnäsa. — Så. Och här svinbetarna i munnen — och pälsen här av kalvskinn, och svansen. — Så.

— Och handskarna med klor på — och sockorna med klövar.

— Vad? Blir han inte läcker, din Lars?

Studenterna skratta; Elin slår ihop händerna, halvt road, halvt förfärad. Tänk att få kyssa honom! — Men nu kommer det lustiga. Nu skall han svara på frågor med betarna i munnen. Var gång han tappar en av dem, får han en kindpust. Se'n läggs han ner på golvet — så — och rensas med denna tång Tar upp en stor trätång.

från horn och betar, klor och klövar, svans och annan djuriskhet. Under uppräknandet befriar han den på marken liggande studenten från alla förklädnadspersedlarna och kastar dem tillbaka i korgen, varefter han ur denna hämtar upp en klubba, en stor hyvel och en brandspruta.Se'n bultas och hyvlas han blank och slät och spolas med denna spruta ren, och står se'n upp så mör och mjuk, att du lär få svårt för att känna'n.

Studenten stiger upp.

Ty vet: för varje orätt svar, för motstånd, tredska, illslughet — vankas det kindpust.

Elin

upprörd.

Men detta är ju faseligt! Hur vågar I? Slikt apespel får hållas blott under dekani tillsyn.

Måns.

Vad vet hon, dumma gås, om det som är oss, liberis studiosis, förbudet eller fritt! Håll hon bara tand för tunga! Skvallrar någon av husets folk om detta för consistorium, skall aldrig en enda student mer sätta sin fot i denna tavern.

Elin.

Nej, Gud bevare! Men är I intet rädda att Lars kan bliva vred, han som är stark som fyra av eder?

Måns.

Han kan ju försöka! Vi ha våra värjor. Och stursk bea-nus får bära sin rock ännu en termin.

Lars ses knyta nävarna i vrede.

Elin

som sett Lars åtbörd.

Nej, skynda er in med ert otyg! Det kommer folk! — Glöm inte att ställa ut dörrvakt!

De tre studenterna skynda in i huset med korgen.

6.

Lars kommer genom trädgårdsgrinden med mörk uppsyn.

Elin

springer honom till mötes.

Ack, Lars — Måns vill dig ondt!Ja, han är svartsjuk, det ser jag nu. Och därför bjöd han pengar för att få bli depositor. Men han må akta sig, han, för mina armar och nävar!

Elin.

Lars, var försiktig, tag det lugnt! Snart är det överståndet. Och se'n får du kasta novitiejackan och räknas som civis academicus. Och se'n ska det ju gå som en dans, har du sagt, att bli prestvigd, magister och amanuens åt assessorn. Och då blir jag din lilla — Lars, det var sannt, jag har helsningar till dig från Emerentia.

Lars.

Emerentia? — Vad ville hon?

Elin.

Gifta sig med dig.

Lars.

Sa' hon det själv? Det vore just likt henne.

Elin.

Jo, hon var här med sin mor och talte om, att föräldrarna dina komma i afton — just lagom till ert förlåvningskalas. Och oförskämd var hon — skällde mig krogtös — och våp — och »såndär»!

Lars.

Käringsnack! Mor har glunkat om detta, men jag låtsades aldrig förstå. Och nu är det nog med lydnad! Jag läser till lärd efter hennes behag, men gifter mig efter mitt eget.

Elin.

Ja, men för att bli lärd och prest, måste du först vara riktig student.

Lars.

Studen Student! Jag vånne jag aldrig 1 rt det ordet Som barn jag vandes att säga det ut med anda' gapande mun.

2I skolan skulle man tänka därvid på allt som är viktigt i världen. Så kom jag hit en vacker dag — god natt alla stolta drömmar! Här blev jag vräkiga slynglars passopp, fick tjena som dräng under hugg och slag och känna mig skämd och skymfad. — Jag var ju bara en bondson, jag.

Elin.

Men längre kommen i bokvett ändå än mången, som gått här i åratal.

Lars.

Ja, gör det väl saken bättre? Att känna sig vara förmer än den, man tvingas att lyda som hunden!

Elin.

Även de voro en gång novitier.

Lars.

Om de voro kräk, som utan knot läto sig pryglas, så är jag av annat virke.

Elin.

Just det kan vara farligt, Lars.

Lars.

Å strunt!

Elin.

Jo, jag har så ängsliga aningar! — Och ändå är det ej länge se’n vi sågo vår framtid så ljus!

Lars.

Ja, då var allting på annat vis. Då hade Bureus ej ännu fått denna hugsot och melancholiam. Nu frågar han efter intet mer.

Elin.

Men han har ju låvat att jälpa dig.Ja, han tog sig av mig redan som barn, då han reste kring landet för runoforskning och gästade far och mor. Det var han som gav dem den tanken in att låta mig läsa till prest. Och här blev jag genast hans lärling i göternas gamla språk och fick läsa i deras sagor om fria, trotsiga kämpar, som bröto sig väg genom världen med egen vilja och kraft. — O vore jag en av dem!

Elin.

Han kan väl bli frisk igen.

Lars.

Det har redan räckt länge nog — fulla tre veckor! Från den stund, då han såg sin domedagsspådom slå fel, är han som bortbytt — giver mig inga lectiones, sköter om intet för egen del, talar ej till mig, svarar ej, går för sig själv och ruvar blott och mumlar ur kabbalan. I går tog jag mod och sporde, hur länge detta skall vara. Vad tror du väl han svarade? Jo, med en salm, han själv har diktat:

»Lågan är utslucken, som förr var tänd.

Allting hava nu en ända.

Bågan är avskjuten, som förr var spänd.

Allting hava nu en ända.

Skålen är utdrucken, som förr var iskänkt.

Allting hava nu en ända.

Glaset är utrunnet och hastelig omvändt.

Allting hava nu en ända.»

Annat besked står ej att få. — Den lede må taga alla lärda gubbstutar och deras tokerier! Och för att bli en sådan, skall jag nu gå här och hundsfotteras! — Å, varför fick jag ej som bror Östen dra ut i kriget — till frihet, bragder, äventyr!

Under salmen har Johan Papegoja trädt ut på gästhusets trappa, stannat och lyssnat. Han är en mörklätt man av tämligen exotiskt yttre; dräkten en blandning av puritan- och guldgrävarstil; ett par terzeroler instuckna i bältet.Papegoja.

Frihet, bragder, äfventyr,

Lars och Elin vända sig hastigt om

dem finner du bättre på annat håll, i den stora, guldrika Västern.

Lars

halvhögt till Elin.

Vem är det där?

Elin

i samma ton.

En resande som bor här, Johan Papegoja, emigrantvärvare. Elins namn ropas inne i gästhuset.

Mor ropar mig.

Skyndar in.

Papegoja gär fram till Lars.

Har du tröttnat vid boken, min unge vän, så kom med mig till undrens land, Västindien!

Lars svarar ej, endast betraktar honom med låtsad likgiltighet.

Papegoja.

Det är Sverges drottning och rikets råd, som göra dig detta anbud.

Lars tiger fortfarande.

Papegoja.

Och muntra kamrater får du på Färden.

Lars.

Såå? Vilka då?

Papegoja.

Å, här finns det alltid studenter, som märkt att studioso-rum libertas inte är mycket att hurra för, och som söka tröst för en relegation därborta i Nya Sverget.

Lars.

Jag är ännu blott novitius.

Papegoja.

Men redan nöjd på att läsa, tycks det. För sådana passar Amerika bäst.

Lars

något tankspridt, medan hans blickar hänga vid terzerolerna i Papegojas bälte.

Hur har man det där?

Papegoja.

Där bygger man forten och blockhus, där jagar man bäver, iller och björn, där röjer man skog, bryter åker och äng, odlar tobak, druvor och majs och byter och köpslår med rödskinn. Och som artigt divertissement får man slåss ibland med holländarna.

Lars

som förut.

Röja skog, bryta åker och äng — det får man därhemma också.

Pekar på terzerolerna.

Äro de laddade?

Papegoja

tar upp den ena.

Inte den här. Det är en ny modell, liten och lätt att gömma. Lämnar den till Lars, som noggrant undersöker den ;'_hans tydliga intresse ger Papegoja en idé.

Om du har lust, kan du låna den och öva dig att träffa prick. Det måste man kunna därute.Lars

tankfullt betraktande vapnet.

Nej, jag vill helst se stora världen. Till Tyskland och kriget står min håg.

Papegoja

med lätt ironisk härmning.

Hur har man det där?

Lars.

Ära och guld vann mången, och fullmakt som officer — och, om lyckan är god, än mer.

Papegoja.

Än mer? Vad då?

Lars.

Nyss blevo två ofrälse krigsmän lyfta till grevligt stånd. Det sägs ju, att drottningen adlar tre karlar i må'n.

Papegoja.

Åhå! Flyga dina drömmar så högt? Det hörs, du känner ej kriget. Där skjuts det med skarpa skott — också mot drömmarna. För en enda, som hinner helbregda fram till verklig-hetshamnen, sjunka hundra till jorden — dödsskjutna.

Lars

kort.

Den visan har jag hört förr.

Papegoja.

Men icke förstått den. Godt! Om du väntar en stund, skall jag visa dig kriget.

Lars.

Vad menar I? Här? Och nu?

Papegoja.

Ja, just i dag har en skara hemsända krigsmän kommit till staden. Kaptenen, som fört dem, har lovat skicka dem hit.Varför det?

Papegoja.

Jag vill se om där finnes något för mig — någon arbetsför.

Lars.

Det är väl var krigsman.

Papegoja.

Menar du det? Jaja, få väl se. Där tror jag för resten de komma.

8.

En skara Soldater, alla mer eller mindre blesserade, med blodiga sårförband, illa medfarna kläder, käppar, kryckor od. komma ute på gatan från vänster och stanna tvekande utanför porten.

Papegoja

går emot dem.

God dag, tappra bussar! Träden in och vilen er! Soldaterna träda helsande in och bjudas av Papegoja att slå sig ned kring bordet i bakgrunden. En av dem är Östen, en ståtlig, solbränd soldat med ett ärr över pannan och högra armen i band. Lars, som förundrad iakttar scenen, känner ej igen honom.

Papegoja.

Holla där!

Elin visar sig i ett fönster.

Stolar och fyllda stånkor!

Han går omkring och skakar hand med invaliderna, tar reda på deras bles-syrer osv. Elin och en piga bära ut det begärda. Därvid komma fyra äldre och två yngre studenter in genom porten och fråga, när de möta Elin, med försiktiga stumma åtbörder, om allt är i ordning. Elin svarar på samma sätt; studenterna gä in i gästhuset. Östen har under tiden fått ögonen på Lars och betraktar honom upprepade gånger med ett undrande uttryck.Papegoja

kommer fram till Lars.

Nå, unge man, vad tycker du om kriget?

Lars svarar ej, men räcker fram terzerolen för att lemna den tillbaka.

Papegoja.

Vill du ej prova den först? Den skall jälpa dig att förstå det fria livet i Västern.

Lars nickar och stoppar in terzerolen i sitt västfoder. Papegoja återvänder till invaliderna.

9.

Samtidigt kommer Johan Bure genom trädgårdsgrinden. Han är en högrest, något böjd, vithårig och vitskäggig gubbe med bleka, men kraftiga anletskrag. Han går långsamt fram mot Lars, vars vörd-nadsfulla helsning han besvarar med en knappast märkbar nick.

Bure.

Har du sett till mäster Simon?

Lars.

Nej, herr assessor.

Bure vill fortsätta ut.

Lars

träder i hans väg.

Herr assessor!

Bure.

Vad är det?

Lars.

Får jag ej heller i dag något göra? Varken runoräfst eller lectiones?

Bure skakar på huvudet. Elin kommer ut på trappan.

Lars.

Så har jag förtörnat Eder?Bure.

Nej, hur så?

Lars.

I sköter ej längre om mina studier.

Bure står i tankar. En student kommer ut på trappan, viskar med Elin och pekar på Lars. Elin nickar, studenten går tillbaka.

Bure

mumlar.

Allting hava nu en ända.

Lars.

Hur vet I det? Hur är det möjligt, nu i vårens ljusa tid! Jag tycker det känns som om livet just nu begynte.

Bure.

Så tycker alltid ungdomen.

Vänder sig för att gå.

Lars

halvhögt för sig själv, med knutna händer.

Och så där tycka gubbarna!

Elin

skyndar samtidigt fram till Bure.

God dag, herr assessor! Skall I inte sitta? Får jag ej servera något svalkande i värmen?

Bure.

Nej. Men ser du apotekaren, så tillsäg honom dröja här. Jag kommer strax tillbaka.

Går ut på gatan och åt höger.

10.

Elin

ivrigt, försiktigt.

Skynda dig upp, Lars! De vänta nu bara på dig. Och låva mig att du håller dig lugn!Lars

står ocli stirrar mörkt framför sig.

Allting hava nu en ända.

Elin.

Vad säger du? Lars!

Ruskar honom i armen.

Elin!

Välan!

Papegoja.

Lars

häftigt.

Vill skynda in.

Elin.

Vänta! Tag det här! Det är en fyrväppling. Jag fann den nyss. Den bådar lycka. Håll den i handen, så gör du inget galet! Hon sticker fyrväpplingen i hans hand oeh skyndar bort till invalidernas bord. Lars går med fasta steg in i gästhuset.

1 1.

Papegoja.

Ack, vackra Elin, se vår nöd! Ölet är redan slut. Fyll muggarna på nytt, jag ber! Men friskt måste det vara!

Elin tar några av stånkorna och avlägsnar sig. Papegoja och flera av soldaterna stoppa medförd tobak i långa kritpipor, förut framställda av Elin, och börja röka.

Östen

som sitter ytterst åt höger, reser sig och hejdar Elin.

Kan jag få spörja en sak?

Elin

vänder sig och tittar flyktigt.

Ja, strax.

Hon skyndar in. Östen står och väntar. En piga kommer och hämtar de övriga stånkorna.Papegoja

under tiden.

Ja, som sagdt: en var i kolonien, som låvar sköta ett handt-verk, får hela resan kostnadsfritt, egen jordlott, jälp med bygget i dagsverken och penningar.

Elin, biträdd av pigan, kommer tillbaka med ölet. Sedan hon serverat, närmar hon sig Östen.

Östen.

Säg mig, vem var den ynglingen, du talade med nyss?

Elin

misstänksamt.

Vi spör han om det?

Östen.

Han liknar en jag känner.

12.

Under dessa repliker ses fru Kerstin Skytte, jungfru Görvel Måårdh och kapten Lernart Sporre komma gatan fram från vänster och stanna vid porten, som Lennart öppnar.

Lennart

just som Elin ämnar svara Östen.

Ja, här är mitt enkla kvarter. Tör jag bjuda fruntimren träda här in och taga någon forfriskning?

Fru Kerstin.

Tack, endast ett glas vatten.

Alla tre träda in. Östen och Elin, som genast vändt sig om, vika undan något åt var sin sida och låta dem passera mellan sig. Östen gör inilitärisk honnör med vänster hand; alla invaliderna resa sig upp och helsa. Papegoja lyfter

kavaljersmässigt på sin hatt.

Lennart

till Elin.

Kallskål av bästa slaget!

Elin går.

God dag, gossar! God dag, mynheer Jan! Nå, huPapegoja.

Jo tack, kapten, ganska låvande.

Lennart

till Östen.

Tänker sergeanten ock på den resan?

Östen.

Vet inte än, kapten. Det låter nog lockande — men — jag har längtat så länge hem.

Lennart.

Lyd då ditt järta, Östen! Dess råd är godt.

Han går fram till damerna, som intresserade betrakta invaliderna. Det följande samtalet föres på stående fot, medan man läppjar på den av Elin framställda kallskålen.

Görvel.

Det är synd om de raska karlarna! Å, vad krig är för-färligt!

Lennart.

Därför sträva vi också till fred — nu mer än någonsin. Fru Kerstin

skämtsamt.

Ja, på den har I mycket att vinna, kapten.

Lennart i samma ton.

Allt, fru Kerstin.

Görvel.

Si vis pacem, para bellum!

Paravi.

Lennart

bugar sig.

Fru Kerstin.

Nej, kom nu inte med ert ledsamma latin!

Man vet juändå, kära Görvel, att du tävlar i lärdom med drottningen. Men vad jälper det eder järtesak? Den beror av min makes ord — han är ju i alla fall din giftoman.

Lennart.

Sitt ord har han låvat, när jag blir utnämnd.

Fru Kerstin.

Och I blir utnämnd, när I får träffa drottningen. Men om hon inte kommer?

Lennart.

Drottningen kommer, det har hon ju sagt.

Fru Kerstin.

Och I tror det bryr henne stort vad hon sagt! Jag minns väl, hur många gånger hon sändt oss bud och återbud.

Görvel.

Och kommit ändå till sist.

Fru Kerstin.

Åja, det också har händt. Men jag hade stannat i Stockholm och väntat på audiens.

Lennart.

Och försakat att träffa Görvel? I övermorgon måste jag ju tillbaka till Tyskland. Då syntes det mig rätt som en ödets gunst, att drottningen ock skulle hit. Alltid god vän med lyckan!

Fru Kerstin.

Jaja, bara resan blir av.

Lennart.

Hon är ju förtjust i färden på Mälarn. Och vädret är ljuvligt och vinden på syd. Min knekt står på post i Sigtuna — nied order att rida i sporrsträck hit, så fort han får syn på flottiljen. Jag väntar få se honom snart.Fru erstin.

Drottningens sinn är som väder och vind — hon kan vända på vägen.

Görvel.

Du är odräglig, Kerstin, med alla dina farhågor! — I dag är det blommande vår och en luft som skiner av lycka!

Lennart och Görvel växla en strålande blick, i det de dricka.

Elin kommer ut på trappan.

Fru Kerstin.

Jag tycker luften är tung i dag, men jag är ju inte förälskad, jag. — Nej, Görvel, nu måste vi gå. Det är mycket att ordna i kamrar och kök för vår kungliga gäst, om hon kommer.

Räcker handen.

Tack för konvojen, kapten! 1 spisar väl med oss till aftons?

Lennart.

Med järtans glädje och tack, fru Kerstin!

Handkyss.

Görvel

räcker handen.

Amor omnia vincit.

Lennart.

Vincet.

Handkyss. Han följer till porten, helsar och vinkar.

Damerna avlägsna sig åt vänster.

13.

Under tiden går Elin ned för att hämta in brickan med kallskålen.

Lennart kommer tillbaka.

Nå, vackra Elin, så mulen min på denna klara majdag? Slår sig ned vid nögra bordet.

Elin.

Sorgerna rätta sig ej efter årstid och väderlek.Lennart.

Sorgerna? Redan? Är kärasten flyktig?

Elin.

Det finns väl annat som kan gräma. Vad tycker kaptenen: är här inte trevligt?

Lennart.

Jo visst. Helst när du passar upp.

Söker fatta hennes hand.

Elin

drag sig allvarsam undan.

Törhända far måste flytta.

Lennart.

Så? Varför det?

Elin.

Vår hyresvärd, assessor Bureus, lär ämna byta gård med mäster Simon, aptekarn — och han har redan sagt upp oss.

Lennart.

Bureus — han är väl rätt gammal nu?

Elin.

Åja, sjuttinio år, tror jag.

Lennart.

Bor han nu här i Uppsala?

Elin.

Ja, men mest är han ute på Vårdsätra. Där har han sin unga hustru — ty han är omgift, skall 1 veta.

Lennart.

Omgift! Och lycklig?

Elin.

Inte just, vad det tycks. Han går mest och grubblar på yttersta domen.Han också!

Elin.

Vem annars?

Lennart.

Å, bara några professorer jag träffade i Tyskland.

Bure biir synlig på gatan.

Men är det inte han, som kommer där?

Elin nickar jakande och går in med brickan.

14,

Bure kommer in genom porten.

Lennart

går honom till mötes.

Stor glädje sker mig nu, som åter får helsa min vördade præceptorem, vår frejdade antiquarium regni, Johannem Thomæ Agrivillensem Bureum!

Bure

efter ett ögonblicks tystnad.

Lennart Sporre, tror jag. God dag! Är du återkommen från kriget?

Lennart.

Ja, men blott för resa igen — till freden.

Bure.

Är den sluten?

Lennart.

Nej, det månde nog dröja ännu. Det är jätteverk att värdigt ända ett sådant krig, som rasat nu snart i trettio år och kostat strömmar av blod och guld.

Bure.

Ja — mig gjorde det sonlös. — Dock, snart kommer det stora fredsslutet.Hur har I det själv, herr assessor? Någon ny progress i runoforskningen?

Bure

i tankar.

Bågan är avskjuten, som förr var spänd — allting hava nu en ända.

Lennart.

Ja, det är sannt, I sysslar nu med de yttersta tingen.

Bure.

Hur vet du vet?

Lennart.

Man har talt om Era märkeliga skrifter.

Bure

med en dyster, misstänksam blick.

Då hör du väl också till dem, som bele »domedagsprofeten» Bureum?

Lennart.

Å, jag har annat att sköta! Världens slut är för mig en fåfäng sak att begrunda. Jag vill fröjdas och främja det goda, så länge jag själv är i världen — och se'n gå under med den, om det så måste vara. Det är krigsmansfilosofi.

Bure

mycket allvarsamt.

Det är krigets förvildning och andeliga pest, de yttersta tidernas otro, såsom Apocalypsis bebådat!

Skakar ogillande på huvudet och vänder sig från Lennart mot de personer, som i detsamma bli synliga till vänster.

15.

Wolimhaus, Borgmästaren och Logices Professor komma in genom trädgårdsgrinden. Den förstnämnde är en liten livlig, rödlätt, skallig gubbe med spetsig näsa och hornbrillor; bryter på tyska; bär en portfölj under armen och åtföljes av en stor hund.WOLIMHAUS.

Sieh, da ist er ja. — Wi hawe dig sökt i din hus.

Bure.

Och jag dig i apoteket.

Wolimhaus.

Nun also gut, att wi oss treffet. Nu underskrif den fer-drag! Men först något kylende i denne sommerhitze!

Han vinkar åt Elin, som visar sig i fönstret. Gubbarna slå sig ned vid vänstra bordet och Wolimhaus tar fram några papper, som han beskäftigt ögnar i. Lennart, som stått kvar och betraktat gruppen, slår sig ned vid högra bordet och fortfar att diskret iakttaga Wolimhaus.

Borgmästaren torkar sig i pannan.

Ja, det är märkeligt, vad värmen kommit tidigt i år!

Logices Professor.

Jag tror rent av vi få åska innan kvällen.

Elin kommer fram till bordet.

Wolimhaus

tittar upp från sina papper.

Elin, wi må hawe kallt lättbier!

Elin går.

16.

Johan Stjernadler, Göran Sperling. Arvid Kibbing komma från gatan — höger — in genom porten. Lennart går emot dem, hälsar gladt och för dem fram till sitt bord, där de slå sig ned.

Lennart.

Nåväl, messieurs, kan serenaden arrangeras?

Stjernadler.

Ja visst! Det finns väl ingen student, som inte gärna sjunger för vackra Görvel Måårdh.

Elin kommer med ölet till gubbarnas bord. Lennart vinkar åt henne.Sperling.

Du tänkte dikta något själv?

Lennart.

Ja, på melodien »Rigaudon de la reine».

Sperling.

Godt, den kunna vi.

Ribbing.

Men när få vi orden?

Lennart.

I eftermiddag. Här är tills vidare förslag till drottninghyllningen i morgon.

Lemnar ett papper, som studenterna intresseradt studera. Elin går förbi. Elin, rhenskt i remmare!

Wolimhaus.

Elin, penne und bläck!

Elin går. Lennart, som sitter med ryggen åt gubbarnas bord, vänder sig om och ser dem sticka huvudena tillsammans över ett dokument.

Lennart till sitt sällskap.

Är det där aptekarn?

Ribbing.

Ja, den lille skallige.

Lennart.

Han ser belåten och fiffig ut.

Sperling.

Ja, han lär ha lockat gamle Bure, som visst går i barn-döme, till ett besynnerligt vad.

Stjernadler.

Han vill ha bättre läge för sitt aptek gårdbyte till stånd.

och söker få ettRibbing.

Vadet lär gälla — datum för yttersta dagen!

Stjernadler.

Ja, Bureus har redan förlorat. För tre år se'n gav han ut på prent en mäkta lärd och mystisk bok, »Nordlanda lejonsens rytande». I den hade han räknat ut med bibelords och skrifters sämjande att världen all skulle förgås just nu sistlidne femte maj.

Elin kommer med det beställda.

Lennart

halvhögt.

Aha, då förstår jag hans blick.

Sperling.

Och spår nu också aptekarn fel. så byta gårdarna ägare.

Lennart.

Hur låter hans spådom?

Ribbing.

Det hålls ännu hemligt mellan gubbarna.

Lennart lyfter sitt glas.

Skål, messieurs! Och tack för sångarlöftet!

En piga bär fram skrivdon till gubbarnas bord, vilket ger Lennart anledning att åter vända sig om och betrakta dem. Wolimhaus doppar pennan och räcker den ivrigt åt Bure, som har papperet framför sig.

Lennart stiger hastigt upp och går bort till Bure.

Lennart.

Ett ord, herr assessor!

Uuder Wolimhaus' tydliga missnöje reser sig Bure och följer Lennart några steg avsides, ät vänster.

Lennart.

Är det där — byteskontraktet?Bure.

Jaså, du vet?

Lennart.

Ja, man talar därom i staden. Men vill I verkligen mista denna präktiga gård?

Bure.

Nej, man har eggat mig till ett vad —

Lennart.

— om datum för domedagen.

Bure.

Så, du vet det med.

Lennart

med en häntydande huvudrörelse. När blir hans domedag?

Bure.

I morgon.

Lennart.

Och vad vill han med det där dokumentet?

Bure.

Rätt att tillträda gården strax. Jag får sju dar på mig för att flytta.

Lennart.

Herr assessor! Tycker I aptekaren ser ängslig ut för sin världsundergång?

Bure sneglar fundersamt bort till Wolimhaus.

Lennart.

Och har 1 betänkt, hur han vinner på bytet?

Bure.

Du tror visst inte han spått bona fide?Nej.

Bure

tittar åter misstänksamt på Wolimhaus. Skulle den räven —?

Lennart.

Och därför kan I ju vänta tills också han förlorat.

Bure

efter ett ögonblicks allvarsam tystnad.

Nu eller sedan — skålen må utdrickas, som Herren Gud iskänkt. Allting hava nu en ända.

Lennart.

Ja visst, men om tiden tvista de lärde. I Rostock träffade jag en professor, som höll på 1660.

Bure

plötsligi intresserad.

Med vilka argumentis?

Lennart.

Det kan läsas i en skrift, han gav mig.

Bure.

Vill du visa mig den?

Lennart.

Med största plaisir. Jag gär att söka fram den ur min kappsäck.

Lennart går in i gästhuset, i förbifarten vinkande åt sitt sällskap att sköta kannan väl. Bure återvänder till sitt bord.

Wolimhaus

räcker honom ånyo pennan.

Also, det war jo wår avtal, att jag hawe rätt tillträde din hus i morgen, såsom du min. Nu slår jag för en wecke att utrymme pä. Dette må ändlig warde ordnet med papir och betygede namensunderskrifter.Bure

långsamt.

Jag minnes intet ord om dagen för tillträdet.

Wolimhaus.

Men det er jo selbstverständlich! Det er jo sagdt i wårwad!

Bure.

Visst icke. Blott att den tappande avstår sin gård åt den andre.

Logices Professor och Borgmästaren.

Ja, så var det.

Wolimhaus.

Och om alla båda tappa, bliwer gårdbyte.

Bure.

Ja, just därför må vi se, om också du tappar.

Wolimhaus.

Men om då wärlden fergås?

Bure

torrt.

Så har du vunnit.

Wolimhaus

far upp.

Zum Teufel med ere ferdammte utflykter!

Lennart kominer tillbaka med ett par broschyrer, stannar och lyssnar. Jag fråge blott de förärade anwesende: Her hawe assessor och jag gjort pari om en sak och uppsatt wåre hus i den wis att om både ferlore, bliwer byte. Er det då icke rätt att skriftlig bestämme allt, när den ene part re'n ferloret.

Invaliderna

mumla.

Vad är det för ett skoj? Vad ha de slagit vad om?Studenterna

samtidigt.

Haha! Detta varder visst en märkelig kasus. Tysken tar det riktigt på allvar.

Lennart

träder fram.

Eftersom min herre vädjar till oss, så tillåt en fråga: tycker I gårdarna svara i värde? Bliver bytet rättvist?

WOLIMHAUS.

Det går ingen an — \vi hawe slagit wad. For resten er min hus fortrefflig i stand; jag hawe den nyss repariret.

Lennart.

Men tomten, har man sagt mig, är ej så väl bebyggd. Och så har 1 ingen trädgård.

WOLIMHAUS.

O gewiss doch! Till min hus hör en kålsängstomt vid Waksalawägen. Där hawe jag plantet en ostgård med äpler och päror. Om hösten ligger Pluto där och knorrer. Och just nu hawe jag bygget en ny, ganske prachtvoll hundhytte — jag mener — hundhus!

Lennart

allvarsam.

Na, det förändrar saken. Vadet gäller alltså gårdar och gröda, precis som de nu stå?

WOLIMHAUS.

Ja, natiirlich.

Bure

på Lennarts frågande blick.

Ja visst.

Då menar jag att

Lennart.Ett häftigt oväsen i gästhusets övre våning kommer honom att avbryta sin mening och liksom alla de övriga blicka upp mot fönstren. Man hör buller, skrik och svordomar hastigt närma sig ned genom trappan.

17.

Måns Korek och de övriga sex i kornutölet deltagande äldre studenterna störta, något onyktra, med dragna värjor ut på gårdsplanen, men hejda sig plötsligt vid åsynen av Bure, logices professor och de övriga gästerna, vilka alla rest sig upp, och vända sig i stället mot dörren, där Lars nu uppenbarar sig i vild upphetsning, med Papegojas terzerol i handen. Han stannar midt på trappan, och bakom honom två andra novitier, utstyrda i den åvan beskrivna depositionskostymen; själv har han kastat av sig denna, men hans dräkt och hår röja att han befunnit sig i häftigt slagsmål. 1 gästhusets fönster bli Elin och andra personer synliga. Utanför staketet på vänstra sidan skymtar Klas Mugg, förstulet observerande uppträdet.

Lars

siktar med terzerolen.

Kom an, 1 fega slynglar! Jag skall märka er för kindpust och käringnyp, sä det sitter i till döddag!

Måns Korck och de Äldre Studenterna.

Han har eldvapen! Han hotar oss till livet!

Logices Professor.

Vi måste skyndsamt kalla vakten och rectorem.

Borgmästaren.

Det är bäst att I gar. Jag skall vaka, att ingen slipper ut.

Professorn skyndar bort; borgmästaren går och ställer sig nära porten.

Lars.

Nå, törs I intet, harkrankar? Är I rädda att stäcka eder studiebana? I skall väl bli magistri och professores allihop, kan jag tro, boktittare, stugsittare! Men här ser I en, som inte ar rädd, som ger djävulen hela academiam och alla hennes lärda narrar och stofiler och som tänker reda sig ändå, fast han bara är en bondeson — så sannt jag heter Lars Bryngelsson!Östen stiger fram.

Lars!

Lars

stirrar på Östen, känner igen honom, stammar.

Östen!

Låter terzerolen falla, kastar sig häftigt i broderns famn, brister i gråt.

Östen.

Seså, bror! Lugna dig! Unna dem ej detta!

Han för honom sakta åt bakgrunden och över på vänstra sidan.

Stjernadler under tiden.

Det var mig en morsk sälle! Han blir inte gammal i Uppsala.

Relegation?

Ja, med säkerhet.

Lennart.

Sperling.

Lennart.

Skada! En präktig pojke! Han borde vara soldat.

Papegoja

som står helt nära.

Och skjutas till krympling som brodern? Då passar han bättre för Nya Sverge.

Lennart

kallt.

Så, tror 1 det? Jag tänker det gamla går före.

Bure

som likaledes kommit att stå bredvid Lennart, pä vänstra sidan.

Det var ett sannt ord! Och pojken är duktig — av honom kunde blivit något.Lennart.

Jälp honom då, herr Burée! Rädda hans framtid!

Bure

åter grubblande.

Framtid! Vem har nu en framtid! —Glaset är utrunnet —

Lennart

infallande.

Det var sannt: här är domedagsskriften jag nämnde.

Oer den ena broschyren till Bure, som genast fördjupar sig i läsning och blir stående orörlig på samma fläck till aktens slut. Wolimhaus, som skyndat bort till borgmästaren och sökt få honom med sig tillbaka till bordet, men fått en nekande huvudskakning till svar, återvänder till sina dokument, som han under synbar ilska söker ordna. Lennart vänder sig till sitt sällskap; man skålar och dricker stående. Östen och Lars befinna sig nu längst fram till vänster; Lars har lugnat sig något.

Östen.

Blir du bortkörd här, så res till Tyskland! Där Hnns det godt om skolor som denna.

Lars.

Jag är led vid att läsa!

Östen.

Du måste hålla ut — för mors skull. Det är ju hennes livs brinnande önskan, att se sina söner nå högre stånd. För mig går det ej längre: den kulan, som slet sönder min högra hand, slet sönder varje hopp om befordran. I krig röjes vägen blott med sabel och musköt, och dem kan jag ej längre hantera. Därför, bror, måste du hålla ut. Har du hört något hemifrån nyss?

Lars

då vt.

Far och mor komma hit i afton.ÖSTEN

mörkt.

Det mötet blir tungt!

Står ett ögonblick eftersinnande.

Om det funnes något sätt att skona dem —

De båda novitierna ha under tiden dragit sig nedåt förgrunden, höger, och på trappan, som sålunda lämnats fri, står Elin handfallen och betraktar scenen.

18.

Klas Mugg, som nu anser lämpligt att visa sig, kommer genom trädgårdsgrinden, passerar bakom Östen och Lars och framför gubbarnas bord. När Wolimhaus får se honom, tar han, för att ge utlopp åt sitt dåliga humör, sina papper och skakar dem framför Klas Muggs näsa. Denne slår till dem, så att de falla och sprida sig över marken. Wolimhaus börjar ivrigt och förskräckt samla upp dem, medan Klas fortsätter fram till trappan och ger Elin en vred blick. Pä gatan, frän vänster, ses samtidigt följande personer marschera fram och inträda genom porten: Rector Magnificus, Logices Professor, Kursor, Pedellern a, Akademivaktmästaren och hans Vaktsoldater; dessa senare ställa på hans anvisning upp sig vid porten och på trappan, från vilken Elin förskräckt skyndat ned. Professor visar rector på Lars, rector ger kursor en vink, och denne går följd av pedellerna fram till Lars.

Kursor.

I torden medfölja i carcer, Lars Bryngelsson!

Östen nickar allvarsamt ät Lars, som utan motstånd överlämnar sig åt pedellerna. Vid denna syn börjar Elin gråta. Kursor, som ser skrivdonet på gubbarnas bord, tar det med sig och går tillbaka till rectors plats, vid långbordet i bakgrunden, lägger fram ett papper och gör sig i ordning att skriva.

Lennart

upptäcker samtidigt Elin och vänder sig till henne.

Inte gråta, vackra Elin! Vadet är ej avgjordt än, och vi skola nog finna på råd. Seså, opp med lilla hakan!

Han tar henne skämsamt under hakan. Lars, som just föres förbi, ser denna rörelse, rycker sig lös, tar ett steg mot Elin, ger henne och Lennart en flammande blick och kastar fyrväpplingen, som han hela tiden hållit i vänstra handen, för deras fötter. Pedellerna gripa honom på nytt och föra ut honom.Lennart

ser på Elin med gycklande förvåning.

Åhå?!

Elin svarar blott med att blygt och sorgset böja ned huvudet.

Klas

som stått i närheten och förstått allt.

Nå, nu är du väl botad för kärleksgriller, tös!

Vänder sig harmsen och vill gå in, men hindras till sin ytterligare förargelse av vaktknektarna.

Lennart.

Men vad var det han kastade?

Ser efter.

En fyrväppling!

Elin.

Ja, jag fann den i dag och gav den åt honom — jag trodde den bådade lycka.

Lennart

tröstande.

Det gör den nog också, Elin.

Betraktar den.

Den är ju symbolen av unga järtans hopp — en vårens talisman ------Låt mig få den! Törhända jag kan lösa dess bundna

lyckokraft.

Elin svarar blott med en lätt huvudböjning. Lennart lägger fyrväpplingen mellan bladen i den broschyr han håller i handen och vänder sig till sitt sällskap.

Lennart

lyfter sitt glas.

Skål, mina herrar! I botten!

De klinga och dricka.

Och nu, låt oss gå! Vi ha mycket att ordna.

Lennart och de tre adliga studenterna vilja avlägsna sig.Rector

hejdar dem.

I kraft av den jurisdiktion, som tillkommer akademien, varde samtlige närvarande stämda till consistorii session i afton klockan 6 för att höras i den sak, som här passerat. Och torde därför alla nu uppgiva sina namn.

Klas

ursinnig.

Jag har ingenting sett! Jag var ute i stan! Jag kom sedan!

Förhänget sluter sig med repliken.KONSISTORIEFORHORET.Samma dag pd aftonen.

Planen framför domkyrkans huvudportal, genom terassering och ett par 11 appsteg skild frän den lägre, längs förgrunden löpande gatan. Till vänster det hus, där konsistoriet för tillfället häller sina sessioner, en envåningsbyggnad pd hög stenfot med tämligen höga, smala fönster och stentrappa med smidda järnräcken.

Fönstren närmast förgrunden std öppna. Till höger träd och, pd avstånd, hus.

1.

Vesperringning- redan innan förhänget öppnas. Folk samladt på platsen; en del går in i kyrkan, en del står kvar i halvhögt, ivrigt samtal om förmiddagens händelser m. m. Klas Mugg står i en grupp borgare framme vid terassen till vänster.

Kvinnor

komma skyndsamt.

Har 1 hört, har I hört? Mäster Simon har spått, att världen ska förgås re’n i morgon!

Andra Kvinnor.

Å herre Jesus, var oss nådig!

En Borgare.

Slikt spå ju de lärda jämt nu för tiden. Bureus spådde galet, han.

En Annan.

Ja, men aptekarn är nog lärdare. Han är riktig, infödd tysk.

4Klas.

Tror I det jälper för —

pekar mot pannan.

En Kvinna.

Är han dum? — Å visst inte! Mej har han jiilpt för både det ena och andra. Jag litar mer på honom än på någon professor.

Andra Kvinnor

i korus.

Ja, det gör jag med.

Klas.

Tillräckligt slipad är han nog att dra kvinfolk och gubbar vid näsan. Men mej lurar han inte. Och hans domedag gör jag en konst i.

En Äldre Borgare.

Du, Klas Mugg, är alltid så karsk och tvär. Jag känner mej mera betryckt — något märkvärdigt ligger i luften.

Klas.

Ja, åska. Om den nu bara ville braka lös och ända detta kvalmet!

Kvinnor.

Ja se, så hemsk och hotfull himmelen ser ut! Vem vet vad dessa svarta moln bebåda! Jag tror på mäster Simon, jag. Gud tröste oss, vad ska vi göra!

2,

Lennart

kommer från vänster, bakgrunden.

God afton, källarmäster! I skall upp i förhöret, kan jag tro.

Ja.

Klas

kort.Lennart.

Det var harmligt, förstås, att slikt skulle hända just hos Er.

Klas.

Å, det är jag van vid.

Lennart.

Såå? Står 1 ofta inför Pontius Pilatus?

Klas.

Ja — och för Herodes med. Magistrat och konsistorium gör mej båda den äran — och med dem reder jag mej nog. Professor eller rådman, alltid trivs man på »Muggen» och dricker väl ibland ett stop eller två mer än som räknas.

Lennart.

Haha! Men varför ser I då så modfälld ut?

Klas.

Nu gäller det en, som varken är professor eller rådman.

Lennart.

Jag forstår: aptekarn, som tänker köra bort Er.

Klas.

Ja, måtte fanen ta den pillertrillarn!

Lennart.

Hör på, fader Klas! Om jag ställer så till, att I får bo kvar, vill I då gå in på en sak?

Klas.

Vad skulle det vara?

Lennart.

Låt Elin få den hon håller av!

Klas.

Den hon —? Vad? — Den där helsingen Lars?Lennart.

Just han.

Klas.

Herr kaptenen driver gyckel.

Lennart.

Nej, det är mitt allvar.

Klas.

Nej, nu har jag aldrig hört på maken! Lägger herr kaptenen sig ut för en slik — en djäkne, som förmodligen körs bort, förr'n han hunnit bli student! Det vore just en ståtlig måg!

Lennart.

Tro mig, fader Klas, den pojken kan gå långt! 1 kommer ej att ångra Er.

Klas.

Och herr kapten kan laga, att jag får stanna kvar?

Lennart.

Jag tänker det.

Klas.

För samma hyra?

Lennart

ler.

Därom får 1 spörja assessorn.

Klas.

Men pojken skall väl ändå ha sin utkomst först?

Lennart.

Ja visst, innan bröllopet kan stå. Men till dess: trolåvning.

Klas.

Nåja, kan I låva, så kan jag.

Lennart.

Och det fäster vi med handslag.ö.

Medan Lennart och Klas skaka hand, kommer Görvel Måårdh på gatan från vänster följd av en lakej och en tjenare, som bär en korg med uppköp. Lennart, som under det föregående samtalet gått över åt högra sidan, skyndar henne till mötes och helsar med gladlynt galanteri.

Görvel.

Har du sport något om drottningen?

Lennart.

Nej, men jag litar på min tur. Alltid god vän med lyckan!

Görvel

nickar småleende; ser sig omkring.

Men vad är här på färde?

Lennart.

Consistorium håller session efter vespern, ett studentslagsmål skall behandlas, och jag råkar vara bland vittnena.

Görvel.

Det tycks roa dig. Den spelande blicken känner jag igen från vår barndoms dar, då vi lekte hemma i parken.

Lennart.

Gör du, Görvel! — Det är bra, då har jag den rätta uppsynen. Ty du skall veta, jag övar mig nu i mitt blivande kall — diplomatens.

Görvel.

På vad sätt?

Lennart.

Jag söker reda två trassliga härvor: en yngling får lida för för sitt hetsiga blod, och en gubbe för ålderdomsgriller.

Görvel.

Det låter kuriöst. Därom må du säga oss mera i kväll. Au revoir! Jag har brådt.

Ger honom handen; han följer henne ut åt höger.Nya grupper Borgarfolk och Studenter, senare även Invaliderna, komma från skilda håll. Papegoja och Östen stanna i samspråk på terasstrappan.

Papegoja.

Tro mig, det blir det bästa. De gamla fä tro att Lars tagit värvning. Att 1 varit här, behöva de aldrig fä veta. Sä följas vi åt över havet.

Östen.

Det är tungt att icke få träffa dem.

Papegoja.

I ville ju skona dem. Betänk! De vänta få se Er som officer, och 1 kommer avdankad och menför. Låt dem leva i sitt hopp!

Östen.

Ja, jag ser ingen råd.

Står och grubblar.

5.

Lennart kommer tillbaka, ser dem tillsammans och går fram.

Lennart.

Gör ingenting upp om Amerikafärden, förrän morgondagen är över!

Papegoja.

Såå, varför det?

Lennart.

Aptekarns profetia kan slå in.

Papegoja.

Det roar herr kaptenen att hindra min kongliga ämbetsutövning.

Lennart.

Ingalunda. Men varför göra sig onödigt omak? Vet I da så visst, att inte världen förgås i morgon bitti'?Papegoja.

Jag ger fanen de lärdas snack!

Lennart.

Däri gör 1 orätt, min bäste Papegoja. Även lärda hitta ibland ett sanningens korn. Och därför, Östen, lyd mitt råd: vänta till i övermorgon.

Papegoja avlägsnar sig förargad,

Östen.

Det värsta är att far och mor komma hit i dag —

Lennart

infallande.

Det passar ju bra. Då få de vara med om något roligt. Lemnar den förundrade och allvarligt blickande Östen för att möta sitt sällskap från förmiddagen. Östen blandar sig i vimlet.

6.

Stjernadler, Sperling, Ribbing och fem andra Adliga Studenter komma nere pä gatan från vänster.

Lennart

skakar hand med de tre förstnämnda.

God afton, god afton, mina herrar! Nå, Göran, får du sångare?

Sperling.

Så många du vill. Här ha vi de mest utvalda.

Ömsesidiga helsningar.

Men himlen bådar oväder till natten.

Lennart.

Dess vackrare blir säkert morgonen — och serenaden ändras till aubade.

Stjernadler.

Har du färdig din dikt?Lennart.

Ja, här är den. Och här är sängen för drottningen.

Lemnar Stjernadler tvänne papper.

Ribbing.

Nå, men sprattet vi skulle spela aptekarn?

Lennart.

Jo, hör pä.

Studenterna sluta en halvkrets kring Lennart, som står midt i förgrunden framför terassen.

Min första idé var att nu i natt skaffa undan hans nya, sköna »hundhus». Men ljungar åskan riktigt bra, kan man låtsa, som om hon slagit ned i Plutos stolta borg.

Stjernadler.

Och bränna ner den ?

Lennart.

Med all nödig försiktighet, förstås. En springer hit upp och klämtar, en annan allarmerar brandvakten. Det blir ett lämpligt avbrott i höglärda consistorii funderingar, när åska, klockor, brandlurar och trummor börja dåna över staden.

Studenterna.

A, ypperligt! Famöst! Ett riktigt muntert spratt!

Lennart.

Och ett som hindrar andra, större! Men det bör förberedas strax; tiden är knapp. Jag vill, så godt jag kan, fördröja händelsernas gång, så att åskan hinner hit i rättan tid.

Studenterna

skrattande.

Ja, skyndom oss att ordna allt!

Gruppen upplöser sig. Stjernadler, Sperling, Ribbing blanda sig i vimlet; de fem andra gå ut åt vänster. Lennart vänder sig och stiger upp på övre lerasstrappsteget.Elin och Bure komma samtidigt från resp. vänster och höger bakgrund och gå fram mot Lennart. Elin stannar på något avstånd, när hon upptäcker Bure; denne har Lennarts broschyr i handen.

Bure

allvarsamt och forskande.

Hör på, den tyska skriften här du gav mig, den spår ju domedagen som i morgon.

Lennart.

Å, har jag tagit fel? Låt se!

Tar broschyren och låtsas jämföra den med den andra, som han drar upp ur sin barmficka.

Ja visst — denna var det!

Lemnar den senare ät Bure.

Bure.

Såå — har du flere?

Lennart.

Nej. Men i Tyskland finns det många! En sätter tiden till 1650, en till 1700, en tredje till 2000, och en lär bevisa att världen re'n förgåtts och att vi leva i den eviga saligheten — eller kanske det var tvärtom.

Nickar åt Elin, som, stående pä vänstra sidan, genom sin väntande hållning visar att hon önskar tala med honom.

Bure

bistert.

Det är dårars sed att gyckla med heliga ting!

Lennart.

Ja — men det glömma de, som profetera.

Går bort till Elin; Bure står redan fördjupad i den nya broschyren.

Elin.

Ack, herr kapten, jag är så olycklig! Allt hopp är ute för Lars, om ingen jälper! Vill inte herr kaptenen?Lennart.

Kära lilla Elin, inte dessa sorgsna ögon! Jag har ju låvat att jälpa.

Elin

förundrad.

När då?

Lennart.

När jag tog din fyrväppling. Vet du vad: den har redan börjat verka.

Elin

ined en blick, som misstänker gyckel.

Hur så?

Lennart.

Din far har gått in på att taga Lars till mag.

Elin.

Har far? — Är det möjligt! — Men nu vill kanske Lars inte veta av mig längre. Ack, jag kan ej glömma den blicken han gav mig, så full av harm och misstro!

Under dessa ord kommer Lars nere pä gatan från höger mellan Pedellerna, med en bardisanbärande vaktknekt före och en efter sig, för att föras till konsistoriehuset.

Lennart

får vid denna syn en idé.

Hans misstro måste botas!

Förtroligt till Elin, just som Lars föres förbi:

Elin, möt mig i morgon på Slottsbacken, strax innan solen går upp!

Lars åtbörder visa att han hört; han vill stanna, men föres vidare in i konsistoriehuset. Elin ser jälplöst efter honom och därefter på Lennart, som nickar menande och går tillbaka till Bure.

Lennart.

Ännu ett ord, herr assessor!Bure

mumlar för sig själv.

Detta är rätt märkeligt.

Lennart.

Överenskommet alltså, att vi bistå denne Lars, Eder lå-vande discipel? Åtminstone bör han slippa carcer.

Bure

som förut.

Bereschit bara elohim —

Räknar på fingrarna.

Beth 2, resch 200, schin 300 -------

8.

Folk strömmar ut ur kyrkan, från vilken orgelspel ljuder. När Lennart märker detta, skyndar han upp på konsistoriehusets trappa — där pedellerna stå och vänta, medan Lars inne i huset bevakas av knektarna — och blickar avvaktande mot kyrkans ingång. Folkets sorl viker för en undrande tystnad. Consistoriales med Rector i spetsen komma i procession ut ur kyrkan och gå fram mot kon-sistoriehuset. När de nått trappan, blottar Lennart sitt huvud; processionen stannar.

Lennart.

Ärevördige, äreborne, höglärde herrar consistoriales, rector magnifice, cives academici, välaktade borgare i Uppsala stad! Det gläder mig av järtat att återse den ort, som för mig har så många ljusa minnen — att fä helsa almam matrem och patres academicos, därhos alla raska studiosos.

Här kommer Wolimhaus uppe på planen från höger, stöter på Bure, blir nyfiken på vad han läser, anstränger sig omväxlande med att ta reda på titeln och att kasta en blick i texten och ställer sig till sist att lyssna till Lennarts tal.

Själv kommer jag som genast ifrån Tyskland, där de svenske alltfort föra vapnen med gloria och framgång. Dock längta även de efter fred, liksom krigets övrige parter. Men den meningen sprider sig alltmer, att detta är den strid, som beskrives iJohannis Uppenbarelse och efter vilken domen varder följande. Ty har en förlamande ångest gripit mäng tusende själar i landen, att de ej fråga mer efter ordning, ej gitta bota vad kriget förstört — och sålunda hålles vid makt allsköns ofred och laglöst elände.

Men där finnas ock andra lugnare män, filosofer och frie tänkare, de där på den grundval, som lagts av den store Co-pernico, mena att världen är i rummet och tiden oändlig, och ändlige blott dess minsta delars skiftande combinationes, i det de ständigt på nytt, såsom stenar i ett hus, byggas upp, rivas ned, byta grannskap och plats — och att vad som sålunda danas och förintas endast är världens form eller skal, medan kärnan, livet, är evig.

Här komma Lars och Östens föräldrar, Bryngel och Kajsa, på gatan

från vänster, gå undrande fram ett stycke och ställa sig att lyssna.

På grund härav och då mängden av combinationer endast föga låter sig beräkna, anse dessa frie tänkare, att

människan, i vars själ denna livets eviga verklighet speglar sig såsom idé, bör sträva att vandra genom växlingens värld med orubbadt lugn, sätta in sin kraft på att vända var förändring till det bästa och modigt skåda framåt utan vidskepelse. Framför allt varna de för domedagsskräcken såsom en smittosam själarnas farsot, den där befaller de andeligen svaga, kvinnor och ålderstigna, och kommer mycken skada åstad, ity att den dödar allt levnadsmod, lamslår all lust till idoghet och ordning.

Dock dylika otrosläror och illfundigt villande sofismata hava här i Uppsala intet rum. Tvärtom tycks förvissningen om världens snara slut mera rotfäst här än på andra orter. Ja, staden kan räkna sig till ros att hysa verkliga domedagsprofe-ter, som anse bibelns ord om dagen och stunden gälla blott för den tid då de sades och som därför med lika mycken lärdom och flit som nå'nsin de mest utländske doctores fixerat datum och klockslag för alltings ända. En sådan man är vår kände polyhistor, farmacopola Simon Wolimhaus, vars åsikt får bekräftelse i denna lärda skrift av den store doctor Weismacher i Rostock. Både han och mäster Simon hava funnit, att slutetkan väntas år 1647, Kristi himmelfärds dag, vid den stund, då solens första stråle träffar tinnarne av templet i Jerusalem.

WOLIMHAUS.

Ach was! Blödsinn!

Folket

samtidigt, sakta.

Herre Gud! Det är då sannt! Re'n i morgon!

Studenter

samtidigt.

Den där, han driver gyckel. Slikt kunna de adliga våga.

Borgare

samtidigt.

Han är tydligen förförd av den gruveliga otro, som lär råda bland soldaterna i Tyskland.

Lennart.

Ja, bittida i morgon skall, enligt denne apotekarens Pekar på Wolimhaus; alla vända sig om och titta. recept, hela världen dömas av sin herre. Då frågar jag: är det ödmjukt och fromt att syndiga människor aftonen förut sitta själva neder för att döma?

Studenter.

Det är klart att han skojar! Vad gör gubbarna för min?

Folket

mumlar samtidigt.

Han har rätt. I dag må ingen döma eller dömas.

Rector.

Välborne herr kapten! Intet annat jag kan se, amuserar det Ers välborenhet att göra consistorium och hela denna stad till object för ett sällsamt raljeri. Occasio tamen non optima mihi videtur. I haven därför godheten låta oss i ro utöva våra ämbetens plikter!

Stiger högtidligt uppför trappan, följd av de övriga professorerna.Kajsa

ropar i detsamma:

Se, där ä ju våran Lars!

1 detta ögonblick ses Lars, som vaktknektarna Iemnat obevakad för att vid det bortre fönstret lyssna till Lennarts tal, hoppa ut genom fönstret närmast förgrunden och skynda bort på gatan, åt vänster, utan att någon hindrar honom. Lennart, som i en blink uppfattat situationen, svingar sig över trappräcket för att hinna fatt honom, men hejdas av folket, som ej nog hastigt viker undan. Pedellerna på trappan göra även min att sätta efter rymmaren, men hindras av rector. Vaktknektarna, som ett ögonblick funderat på att hoppa efter genom fönstren, men i anseende till dessas smalhet och den egna munderingens tyngd avstått därifrån, rusa i stället ut på förstutrappan, där de häftigt törna ihop med konsistoriegubbarna, så att hattar och peruker fara av.

Rector

majestätiskt.

Gören eder intet omak! Han varder dömd in contumaciam.

Fortsätter jämte övriga consistoriales in i huset.

WOLIMHAUS

ivrigt till Lennart, när denne kommer fram ur trängseln.

Herr Capitän! Tör jag få titte i den skrift?

Lennart

i helt andra tankar, mekaniskt.

Var så god!

Qer häftet åt Wolimhaus, som genast — pä vänstra sidan, liksom Bure på högra — ställer sig att läsa med största iver.

9.

Medan de flesta övriga vittnen i sakta mak följa efter in i konsistoriehuset och folket sä småningom skingrar sig, skyndar Osten, glömsk af allt annat, fram genom vimlet och ned till föräldrarna.

Östen

räcker fram sin friska vänstra hand.

God dag, far! God dag, mor!Bryngel och Kajsa

om varandra, bestörta.

Kors i jemine, ä dä inte Osten! Har du kommit hem? Ä du sårad? Ha de skjutit dej vanför? Å ja, kriget, kriget! Å va ä dä mä Lars?

Aledan Östen villrådig funderar pä ett lämpligt svar, komma Brita och Emerentia skyndsamt ned.

Brita

pustande.

Kära järtanes, då! Är I redan i stan! Och ingen var hemma och tog emot. Vi tänkte bara göra en liten promenad, Emerentia och jag; vi vänta’ er inte så snart.

Helsar även pä Östen.

Kajsa.

Nä, men när ja såg, att dä arta’ sej till åska, ba ja Bryngel köra på. Å när vi kom fram, fick vi höra att I gått hitåt korkan. Men va ä dä som står på? Va ä dä mä Lars?

De tillfrågade veta ej rätt vad de skola svara. Klas Mugg vinkar frän förstutrappan åt Elin — som i sin oro lyssnande smugit sig i närheten av gruppen — att komma in; går själv före.

Emerentia

vänder sig hastigt till den på nedre terasstrappsteget stående Elin.

Nu kan du få behålla din skatt.

Elin svarar med en djup nigning av ironisk tacksamhet och skyndar in i konsistoriehuset.

Lennart

som midt på scenen, mellan Wolimhaus och Bure, gått fram och åter i ivrig begrundan, hör Kajsas sista fråga, ser upp, förstår sammanhanget, går ned och slår Östen, som står närmast, på skuldran.

Bed de gamla inte ängslas, Östen! Lars reder sig nog, och vi skola jälpa honom. Kom!

Går in i konsistoriehuset.

Östen

nickar menande och lugnande åt föräldrarna.

Vi träffas väl se’n hos mor Brita.

Följer efter Lennart.Kajsa

ser efter Lennart.

Dä va ju den där herren, som predikade nyss. Sa’ han inte att domen blir i morron?

Brita.

Jo, gunås. De lärda ha räknat ut’et på det viset. Så i kväll blir det väl inget förlåvningskalas.

Kajsa.

O, Herren oss nådeligt bevare! Va hade ja då här att göra!

Gråter.

Bryngel.

Seså, gumma, inte ta till lipen! Dä måtte väl kvitta var en ä, när världen ska förgås.

Kajsa.

Ja, men dä skulle kännas liksom lättare där hemma.

Bryngel.

Tror ja dä! Där ä du van att själv domdera. — För resten säjer Skriften, att ingen ann än Gud kan veta slikt på förhand.

Kajsa.

Tror du inte de lärda vet bättre än du va som står uti Skriften! Å, Herre du min skapare, va en får genomgå!

Brita.

Nånå — här i stan ä vi vana vid de lärdas upptäckter och ta dem inte så hårdt. Kom nu med oss och få er nå’t till livs efter resan!

Hela sällskapet går ut åt vänster. Wolimhaus tittar upp från sin broschyr,

upptäcker att alla gått och skyndar in i konsistoriehuset. Bure ensam

står orörlig kvar och läser. Förhänget sluter sig. Scenförändring.Konsistoriets sessionsrum. Pä vardera sidoväggen två. dörrar; pä fondväggen höga, tämligen smala fönster, genom vilka man ser stadens hustak avteckna sig mot en dskmörk himmel. Pä vänstra sidan, mellan dörrarna ett långt bord, omkring vilket

konsistoriet är för-samlad/; rector har sin plats midt pd långsidan ät väggen, skrivaren på övre kortsidan; vid nedre ändan sitta pro-fessores anatomia: och poeseos. Längs de båda andra väggarna stolar. Kursor har sin plats vid nedre dörren till höger, som leder ut til! förstugan. Det är rätt skumt i rummet.

11.

Rector.

Så hava vi till sist att behandla ett tumult mellan studiosos helsingios, som i dag, ante meridiem, ägt rum i Klas Muggs tavern.

Till kursor.

Bjud anklagade och vittnen träda in!

Kursor går och öppnar övre vänstra dörren och gör en vördnadsfullt inbjudande åtbörd. De adliga vittnena träda in och få sig platser anvisade: Lennart Sporre och Johan Papegoja sätta sig på stolar längs fondväggen, Stjernadler, Sperling och Ribbing) midt på högra sidoväggen. Därpå går kursor och öppnar övre högra dörren, varifrån Wolimhaus, borgmästaren, Klas Mugg, Elin, Östen och de övriga invaliderna inträda; de tre förstnämnda sätta sig i fonden, Elin på högra sidan vid dörren. Invaliderna bli stående vid dörren, till dess Lennart med en handrörelse uppmanar dem att sätta sig längs högra sidoväggen. Slutligen öppnar kursor nedre vänstra dörren; genom denna komma Måns Korck och övriga i förmiddagens uppträde delaktiga Studenter, utom Lars, in och stanna i en grupp nere i vänstra för-grundshörnet. Kursor går och ställer sig på sin plats vid nedre högra dörren.

Rector.

Äro alla närvarande?

Kursor.

Nej, magnifice! Dominus Bureus står ännu därute och läser.

Rector.

Så säg honom till!

Kursor ut.Magnifice! Skrivaren reser sig. Snart ser jag intet skriva. Rector ropar efter kursor.

Tag in ljus med detsamma.!

Som kursor redan är utom hörhåll, springer Ribbing till dörren och ropa

Ribbing.

Tag även in några vanlige ljus!

Studenterna fnissa; flere av professorerna och vittnena småle.

Anatomiæ Professor

halvhögt till sin granne, poeseos professor.

Puh! Detta är ju värre än i rötmånaden. Jag vånnar åskan

komme snart. Poeseos Professor.

Det gör intet jag. Ljungeldens brak har på mig en in-cornmod effect: jag får genast sedem.

Under dessa repliker har Wolimhaus rest sig, vinkat åt Lennart och båda gått ned till förgrunden höger.

Wolimhaus

pekar i broschyren.

Hör nu, herr Capitän! Denne domedags datum er jo endret

med pleck? Lennart.

Såå? Får jag se?

Låtsas undersöka

Ja, verkligen. — Törhända ett tryckfel, som auctor rättat. Wolimhaus fixerar honom misstänksamt.

Men jag ticker endringen ser merkwiirdig frisk ut.Lennart

låtsas frapperad av en tanke.

Kanske Bureus har gjort den? Han lånade häftet i morse.

WOLIMHAUS gapar häpen.

Was? — Bureus? — Men dette er jo min datum und icke hans! Då har han i sin iwer förwexlet wåre profetier — he he he!

12.

De båda pedellerna komma in, bärande var sin armstake med tända, sömnigt lysande talgljus, som de ställa på bordet och som endast göra skymningen i rummet än mer tydlig. Strax efter skrider Bureus in med sin domedagsskrift i handen, följd av kursor. Lennart och Wolimhaus återvända till sina platser. Då Bure icke räknas som medlem av konsistoriet, har han ingen reserverad plats, men rector ger för att hedra honom kursor en vink att ställa fram en stol midt pä bordets högra långsida; professorerna maka ät sig och Bure tar plats. Askan höres mullra pä avstånd.

Rector

slär ordförandeklubban i bordet.

Laurentius Brynolfi, helsingius, efter vederbörlig prövning inskriven som recentior vid detta universitet, är i laga ordning anmäld att hava sig i dag i gästhuset »Muggen» högst forargeligt och våldsamt betett, därvid ej mindre resande livsfarligt vapen mot andre studiosos, än ock hela academiam medsamt dess præceptoribus och disciplinis försmädande och skymfande genom lasteligt, vettlöst och ursinnigt tal. — Gitter någon jäva?

Professor Ptolemaicus.

Då det, av allt att döma, även hållits en nationssamman-komst med kornutöl och depositionsceremoni, så äro alle deltagarne hemfallne under straff.

Rector.

Den svåraste förseelsen må undersökas först. Novitiens sak är alltså fullt bestyrkt?

Lyfter klubban till slag.Bure

vaknar upp ur sina tankar.

Vad straff skall han hava?

Rector.

Mot dylik sinnets våldsamhet och upprorisk fräckhet svarar blott en relegatio perpetua.

Bure.

Den domen tycks mig hård och föga nyttig. Lars Bryn-gelsson är redan efter endast en semester den bäste alumnus jag någonsin haft i de götiske antiquiteter. Och I veten ju, domini, att drottning och råd förmanat mig se till att slika äm-nessvenner varda hulpne.

Rector.

Auctoritas universitatis regiæ måste likväl gå i främsta rummet. Till hennes skydd och värn mot offentlige insulter må kraftiga exempla statueras.

Alla Professorerna.

Ja, ja! Ita sit! Exemplum statuatur!

Åskan börjar mullra allt närmare.

Bure

halvhögt-

Skada dock, att så sällsynta gåvor ej skola komma riket till godo!

Papegoja

reser sig.

Slik oro må ej hindra rättvisans gång! Denne ynglingens gåvor och förstånd kunna väl varda riket till gagn — uti dess colonia Nova Suecia.

Lennart reser sig hastigt.

Mina herrar, jag tör påstå att ingen uti dessa ting något kunnig eller klarsynt aktar nämnda koloni för mer än ett dyrtexperiment, som snart måste uppges. Dess dagar äro räknade: förvaltning och försvar kosta svenska kronan mer än vad hon vinner. Att nu sända dugande svenskar dit är att oklokt öda landets krafter. Nej — det enda Nya Sverge, vars rätt här må hävdas, är det Gamla, som just nu är ungt och växer sig stort, det vidgade, Östersjöfamnande — priset för alla svenska segrar! Grundadt i fejd, skall det byggas i fred — därmed må vi låta oss nöja.

Sätter sig.

Papegoja

stående, med undertryckt vrede.

Såsom krigsman förstår herr kaptenen ej stort av de merkantile ting, eller varför denna koloni är anlagd.

Lennart

förblir sittande.

Även krigsmän kalla det en slät affär att offra dalern för öret. Dock, detta hör ej hit. Lars Bryngelssons sak skall behandlas.

Åskmuller starkare än förut.

Poéseos Professor.

Magnifice! ' Det synes mig rätt svårt att under åskans dön bevara det lugn, som här är nödigt.

Rector.

Hans dom lär ej tarva mycket huvudbry.

Exegetices Professor.

Ehuruväl i övrigt detesterande det tal, kapten Sporre höll på trappan, måste jag dock gilla conclusionen: i dag må ingen döma eller dömas. Jag föreslår magnifico ett uppskov —

Rector

avbryter bestänidt.

Jag yrkar på att smädaren må straffas.

Juris Patrii Professor.

Först borde han väl ändock förhöras.Rector.

Den fege, som rymt irån ransakningen, får finna sig i domen.

Östen

reser sig.

Med förlåv, I lärde herrar: min broder är ej feg — blott förtvivlad.

Consistoriales betrakta honom med förvåning.

Skall han dömas, månde först rättvisligen utforskas, vad oförrätt, som vållade hans harm och vreda ord.

Elin

stiger plötsligt fram och visar på Måns Korek.

Därom kan junker Måns här förtälja ett och annat.

Consistoriales vända sin uppmärksamhet till Elin. Måns tiger.

Rector.

Det kommer icke saken vid och ändrar icke faetum: att merbemälde novitius coram publico försmädat academiam. Till straff därför må han alltså —

Östen

infaller på ett tecken av Lennart:

Jag beder i all ödmjukhet, att min broders trolåvade får vittna.

Klas

far upp.

Det var lögn! Min dotter är ej —

Lennart

småleende.

Hur är det, källarmäster? Glömmer I krogen för mågen? Klas sätter sig.

Rector

till Elin.

Du är alltså hans käresta?Jag har låvat bli hans hustru, när han en gang kan gifta sig. Men det löftet behagär illa junker Måns, som nu ett år förföljt mig med träget älskogstal, ohöviske anbud och hotelser.

Måns

rusar med knutna nävar fram mot Elin.

Är du galen, oförskämda piga!

I detsamma ljungar en skarp blixt genom rummet, efter några sekunders tystnad följd av en tung, skakande knall. Poeseos professor skyndar ut. Innan dundret ännu upphört, börja på avstånd brandlurar och trummor att ljuda. Alla resa sig upp och lyssna. Snart höras även klämtningar från domkyrkotornet. Man öppnar fönstren: ute på gatorna hör man folk sorla och ropa »Elden är lös! Det brinner hos aptekarn!» De innevarande upprepa under allmän bestörtning och förvirring dessa ord, även Lennart och de tre adliga studenterna, som växla blickar av hemligt förstånd. De anklagade studenterna rusa ut; kursor söker förgäves att hindra dem. Stjernadler, Sperling och Ribbing avlägsna sig även på ett tecken av Lennart. Invaliderna, borgmästaren, Klas Mugg, Papegoja och

några av professorerna följa efter.

WOLIMHAUS

springer under tiden vettskrämd omkring och söker sin hatt, som han har på huvudet.

Herr Gott! Min apotheca! — Wo ist denn mein Hut?-O, min apotheca, min apotheca!

Skyndar ut. Strax efter följer Östen, likaledes på en vink av Lennart.

Rector

slår midt i en. åskskräll klubban i bordet.

Sessio interrupta profertur.

Avlägsnar sig med de övriga professorerna och konsistorieskrivaren. Även kursor går. Kvar bli endast Bnre, som, stående vid bordet, i skenet från talgljusen begrundar något i domedagsskriften, Lennart, som vid fönstren ett ögonblick betänksamt ser ut över staden och Elin som framme i förgrunden stirrar rakt framför sig med av förskräckelse vidgad blick.

13.

Bure vänder sig för att lemna rummet, Lennart för aft gå fram till Elin, som han just nu upptäcker. De båda mötas.Bure.

Du, denna skriften har många förträffeliga sidor! Den bästa är just den, där du lagt märket.

Fortsätter åt dörren.

Lennart

förundrad.

Märket?

Bure ser efter.

Ja — en fyrviippling, tror jag. Vad betyder den?

Lennart.

Ja visst! — Å, just ingenting. —

Blixt.

Dock jo!

Går närmare Bure.

Det var en slump, men slumpen har en mening: ungdomens ljusa övertro skall tränga in och kämpa emot ålderdomens mörka Det är ett motgift! I detta lilla gröna blad göms läkedom.

Askknall.

Kursor kommer in genom övre högra dörren och börjar stänga fönstren och ställa stolarna till rätta. Skarp blixt.

Bure

ser upp efter ett ögonblicks tystnad med en glimt i blicken. Jag tror du börjar fuska i vårt yrke.

Går. Åskdunder.

14.

Lennart

hastigt fram till Elin.

Vet du, vart Lars tog vägen?Nej! Och han som är så häftig och vild! Tänk om han gör sig något illa!

Blixt.

Lennart.

Han söker nog upp dig först. Bed honom då slå Amerika ur hågen. Hans lyckoväppling växer här, i hemmets gröna hage — där är hans Nya Sverge. — Och glöm ej mötet!

Qår mot dörren.

Elin

vänder sig.

Mötet?

Åskdunder.

I detta väder?

Lennart.

Efter stormig natt kommer stilla morgon.

Nickar och går.

15.

Kursor går fram till bordet, släcker ljusen och ordnar stolarna.

Skarp blixt.

Elin

slår händerna för ansiktet.

O Gud! — Ja, detta är visst världens undergång!

Knall.

Å, vad skall jag göra? Var skall jag finna Lars?

Blixt. Elin ilar ut. Förhänget sluter sig under en häftig åskskräll.

III.

ARLASÅNGEN.Slottsbacken vid norra tornet, vilket de tvis är synligt, i mellanplanet; utsikt över staden och slätten. I förgrunden pä sidorna blommatide häg-gar. Ljus värnattsskymning, började dagning; belysningen anger en jämnmulen himmel, som sd småningom klarnar, sd att vid soluppgången endast några eldfärgade strimmor vid horisonten äro synliga.

1.

Lars kommer nedifrån bakgrunden höger, långsamt och med alla tecken till trötthet och djupt missmod. Ansiktets blekhet och dräktens skick röja, att han genomvakat natten kringirrande i det fria. Han kastar mörka sökande blickar omkring sig, stannar, ser ut över staden, faller i tankar, som synbarligen bli allt mer upprörda; till sist lyfter han sin knutna hand och skakar den vredgadt i riktning mot universitetsbyggnaderna. Åtbörden stannar, slappnar, sjunker; blicken svävar ut över landskapet och får ett drömmande uttryck. Plötsligt rycker han till.

Lars.

Nej! Jag måste bort — till kriget eller Nya världen!

Får syn på något nedåt staden till och gömmer sig bakom häggarna

till vänster.

2.

Elin

kommer skyndsamt, sökande.

Lars! — Lars! — Jag tyckte så visst att jag såg honom! Men så har jag tyckt hela natten. Ack, var kan han vara?

Lars gör en rörelse för att springa fram, men hejdar sig vid en ny blick nedåt staden och ställer sig att speja med ett upprördt, lurande uttryck.Se där kommer kaptenen! Han mente då —? Nej, han vill jälpa, det känner jag. Men vad?— Han är inte ensam! -Herre Gud! Studenter! De ha säkert druckit — äro ute pä äventyr! Jag måste gömma mig! —

Smyger sig hastigt in bakom häggarna till vänster, får se Lars, som står halvt bortvänd, känner ej igen honom och ryggar med ett litet skrik. Lars vänder sig, Elin skyndar till honom med ett glädjerop, utan att akta på hans buttra, ovänliga min.

3.

Lennart kommer just lagom för att se en skymt av Elin och höra hennes sista rop, vars betydelse han genom ett småleende visar att han förstått. Han bär en luta i band över axeln och en krans av gullvivor och grönt i handen. Efter honom följa Stjernadler, Sperling, Ribbing och de övriga Fem Adliga Studenterna, som försiktigt dröja i bakgrunden, tills Lennart vinkar ät dem att närma sig. De äro alla klädda i högtidsdräkter med dyrbart utstof-ferade korta kappor. Nedanför ett av Lennart utpekadt fönster, beläget i tornets andra våning och prydt med vita gardiner och blommande krukrosor, ställa de upp sig i halvkrets, Lennart tar av sin hatt, sätter kransen på huvudet, knäpper pa lutan och ger studenterna tecken att börja.

Studenterna.

Snart rullar den kungliga sol sitt klot genom bristande skyar, och vindens mjuka fiol går fram genom skogar och byar.

Men matt är all gryningens prakt, och fläktarna föga förfriska, så länge kring dig än på vakt stå nattliga drömmar och viska.

Lennart.

Så vakna även du och lyss till rymdens brus

kring Febus-spannets jul och vingar!Så tag då även du den kyss av doft och ljus,

som Zefyrs balsam-mun dig bringar!

Görvels liand blir synlig bland rosorna, och fönstret öppnas sakta. Studenterna ta fram sina med blomsterslingor omvirade värjor, som de hållit gömda under kapporna, och utföra en sirlig dans under sängen.

Lennart och Studenterna.

Från kudden lyft ditt öras rosensnäcka och samla i dess späda, fina skål min ariasång, som vill ditt järta väcka med hemlig bikt, men ej med känslopräl!

Ack, Sverges vår är icke rik på rosor!

Jag virat min herdinnas morgonkrans av nyckelblomster blott, och Härdens glosor få icke ge min dikt sin falska glans.

I örtagårdens ännu nakna sängar de granna lökar gömma färg och doft, men ifrån knopp och brodd pä fält och ängar all vårens friskhet strömmar till ditt loft.

Din herde trampat nejdens alla kosor och vätt sin sko i daggens glitterbad.

Vad fann han då för alla röda rosor?

En liten väppling blott med fyra blad —

naturens lek, symbol av vårlig lycka, av ungdomstro och hopp i skyggt förbund.

Låt denna lek din vita panna smycka, som kärlek smyckar livets morgonstund!

Tar kransen frän sitt huvud.

Den göms i kransen här, som mot din ruta jag låter stiga nu med min aubade.

Kastar kransen; Görvels hand uppfångar den.Se! Till den lätta klangen av min luta du kysser väpplingen med fyra blad.

Görvel bryter en halvöppnad ros och kastar; Lennart fångar och fäster

den på sin hatt.

Lennart

småleende till studenterna.

Nu hastigt ned att ordna drottningtåget! Jag kommer strax.

4.

Studenterna

nicka muntert förstående och avlägsna sig.

En liber studiosus

går gärna fram sin väg med glam,

in canticis jocosus,

in pugnis animosus,

frisk telning, gammal stam!

Sången förklingar på afstånd.

Lennart

under tiden försiktigt.

Görvel!

Görvel

tittar fram mellan blommorna.

Ja, vad är det?

Lennart.

Ville bara få en glimt av din morgonfriska däjlighet — och mäla att drottningen nalkas. Vid soluppgången är hon här, tror min knekt.

Görvel.

Vad säger du? Då bliver här brådt! Jag måste genast båda fru Kerstin. Tack, mitt järta, för sången!

Vinkar och försvinner.Lennart ser ett ögonblick förtjust efter henne, lägger sedan bort sin luta och vander sig till vaktposten, som åter biir synlig.

Lennart.

Aro karlarna redo?

Vaktposten vänder sig och visslar. S musikanter, trumpetare och basunister, samt 4 kanoniärer marschera in från höger, ställa upp sig framför Lennart pä två led och göra honnör.

-Lennart.

God morgon, gossar! Nu speleman, upp på torntaket! Så fort I sen drottningen stiga i land — fanfarer! Sedan en mor-gonsalm eller annat högtidligt! — Och vid fanfarernas första ton börjar saluten! Förstådt?

Ja, kapten!

Helt om marsch!

Alla karlarna. Lennart.

Karlarna marschera ut åt höger. Lennart tar sin luta och avlägsnar sig

nedåt staden.

Lennart

gnolande.

“Din herde trampat nejdens alla kosor och vätt sin sko i daggens glitterbad. Vad fann han då för alla röda rosor? En liten väppling blott med fyra blad“

6.

Lars och Elin ha från sitt gömställe iakttagit alla dessa scener; efter aubaden ha deras blickar mötts, och Lars mörka stämning har så småningom vikit för en återvaknad ömhetskänsla. När Lennart försvunnit, rycker han Elin ivrigt med sig in på scenen.

Lars.

Å, Elin, Elin, har jag gjort dig orätt? Du kom då för min skull?Ja, jag har sökt dig hela natten, våndats och gråtit.

Lars.

Stackars liten! Så har du mig ändå kär?

Elin

slår armarna om hans hals.

Ja, dig och ingen annan!

Lars

efter en paus.

Vad det är underbart att hålla av! All annan lycka blev delad blindt och ojämnt — men denna unnades alla lika och gör alla lika. När jag trycker dig så här till mitt bröst, då är jag så stark, så glad, så käck, som nå’nsin den där spotske kaptenen!

Elin.

Han är din vän.

Lars.

Han? — Vi ha ännu ej växlat ett ord.

Elin.

Men med mig har han talat — om dig. Det är han som fört oss tillsammans här.

Lars.

Och om dig — bryr han sig intet?

Elin.

Du ser ju, han håller en annan kär.

Lars.

Å, han ser mig just ut att kunna fria till flere. Han är van att ha tur i kärlek, det märks.

Elin

smyger sig åter leende intill honom.

Det har ju ock du.Lars.

Elin! — Vad! — Vad menar du? — Elin — du känner då — känner som jag — elden som ilar genom blodet, den ljuva ångest och yrsel, som kommer järtat att bulta och bröstet att hävas tungt? — Din tanke möter då min? — Elin? Elin! — Kom!

Söker föra henne med sig ät vänster.

Elin

rycker sig lös förskräckt.

Lars, vad är det? Din blick, din hand är het som dina ord! Är du sjuk?

Lars.

Nej, jag är frisk och stark, av helsa brinner blodet! Mina pulsars slag förkunna den lag, som är livets första och enda! — Elin, låt oss lyda! — Följ mig!

Elin

andlöst.

Vart?

Lars.

Till skogens majgröna gömslen och snår — Elin, min brud!

Elin.

Lars! — Jag bävar----------jag--------nej, icke nu!---------

Lars.

Jo, Elin, just nu — denna vårens drömljusa morgon! Ingen vet vad dagen bringar —

dämpadt

dagen som avgör allt.

Elin

träffad av en förfärande erinring.

Ja, Gud, man säger ju att domedag är när.

Lennart

häftigt.

Så mycket hällre då! — Ja, nu är stunden att njuta fullt och fritt vår unga kärlek! Må andra ängsligt bedja och för-bida, må stjärnor falla, himlavalvet remna, och alltets undergång bortsopa oss som stoftgrand i sin storm! Vi skola intet

veta, intet se---------— Blick i blick, mun mot mun, vi skola

lyssna blott till vårens sav, som sjuder i vårt blod, och domna hän och glida bort tillsammans — in i vår långa bröllopsnatt.

Elin.

Så tror då även du att domen stundar?

Lars

med en skymt av osäkerhet.

Ja — nu förstår jag denna tro.

Elin.

Skall allt förgås — och intet mera leva?

Lars

åter häftigt.

Nej intet! Intet!

Elin.

Men nyss bad du mig — lyda — livets lag?

Lars svarar ej. Båda stirra grubblande framför sig.

Elin

slår plötsligt händerna för ansiktet.

Hu, jag ryser!

Lars.

Du rädes?

Elin.

Nej. Jag tror, att Gud är god och rättvis. Han kan ej låta någon lida oförskyldt! Och om hans värld förgås, så sker det, på det att allt må bliva bättre. — Men, tanken, som du tänkte nyss — att möta domen så — —!

Lars.

Elin! — Det är väl ej så visst, att domedagsprofeterna spå rätt-------Du tror ju på dem själv! — Och därför, Lars: jag var så nära nyss att bliva svag, jag kände lyckan vakna i mitt bröst och hade kunnat följa, vart du velat — en vanlig morgon. Men nu, när deras spådom — sann eller falsk — står som ett stort och hotfullt moln och kastar dödens skugga över oss — jag vet ej hur, jag finner icke orden — men vad du bad om, skrämmer mig som något fegt och vildt och skamlöst, utan

mening. — Nej, Lars! Jag vill ej fly ifrån min dom------------i

stilla bävan, med böner i mitt järta, på min tunga, vill modigt allt jag höra, allt jag se.

Lars

ser länge undrande pä henne, börjar sedan sakta.

Fegt? — Modigt? — Ja, Elin, du har rätt! Var var jag nyss, var voro mina tankar? Gingo de vilse i den gamles garn — i tron på höst och död? — Och löste du dem nu till vår och liv? — O, vårens liv! I mina ådror öser, i mina senor spänner det sin kraft. Här i mitt järta skälver dess röda låga. Det är som tändes hon just nu — som låge världen fär-digskapad där i skimret av sin första soluppgång! — Se, huru eldklar morgonglansen rinner fram

över österskogens mörka damm och dränker i sitt flöde hela landet! — Och denna vida värld av ljus och fägring skall nu förgås? Nej! Nej! Må alla jordens grubblande profeter spå dom och död — djupt i min själ en annan stämma siar: nu är livet nytt, nu börjar det — i dag! — Säg, Elin, vill du då ej dela detta nya liv med mig?

Elin.

Jo visst. Hur menar du?

Lars.

Kom, låt oss fly från alla tvång och hinder!

Elin.

Ack, Lars, jag har ju glömt! Kaptenen bad mig helsa: slå tanken på Amerika ur hågen! Din lyckoväppling växer här, i hemmets hage. Här är ditt Nya Sverge.Lars.

Min lyckoväppling? — Han sjöng ju om sin egen. Den växer här, men min: — i landen långt på andra sidan havet. Där, Elin, är vårt Nya Sverge! Där grönskar hemmets hage för oss, ty där få vi leva blott för varann, där finns frihet, där har var man blott sitt eget dugande värde.

Elin.

Skulle jag — följa dig dit?

Lars

ivrigt.

Ja visst. Herr Jan har ordnat allt. Vi kunna fly re'n i denna minut. Han väntar blott på mig — på oss!

Elin.

Jag lemna far och mor — och du dina gamla föräldrar?

Lars.

Det skall ju dock ske en gång! Snart kunna vi sända dem bud att allt går oss väl i handom. Och en vacker dag stå vi här igen, som fria och egna herrar — med pengar i fickan, förstår du.

Elin.

Då kanske de gamla äro borta.

Lars.

Varför blott tänka på döden, som gamle Bureus? Livet är både lycka och sorg, men nu är det morgon och sol och vår: nu tror jag på lyckan! Och därför, Elin, kom med mig!

Han söker draga henne med sig; hon tvekar. Dä börjar ett sorl av folkskaror stiga upp nedifrån staden och närma sig. Elin och Lars stanna plötsligt och lyssna.Lennart

skyndar in, övertygar sig med en blick, att Elin och Lars äro kvar, vänder sig och ropar.

Ej sannt, godt folk? Här uppe ser man bättre.

Folket börjar strömma in.

Här ligger himlavalvet fritt och klart, och sväva änglar ned och stöta i sina domsbasuner, så höra vi och se vi här dem bäst.

Folket

mumlar.

Vad? Gör han spe igen? En överdådig herre! Den tar nog fanen på sin gaffel!

1 den nu församlade folkhopen, som består av borgarfolk, studenter, invaliderna m. fl., befinna sig även Bryngel, Kajsa, Östen, Brita, Emerentia, alla på högra sidan, Bure, Wolimhaus med sin hund, Klas Mugg, Rector Magnificus och De sex specificerade professorerna, Borgmästaren och flere Rådmän, Stjernadler, Sperling, Ribbing och de övriga Adliga studenterna, alla mera i midten av scenen och delvis blandade i mängden, medan Lars, Elin och Lennart till en början uppehålla sig längst åt vänster. Senare kommer Johan Papegoja. Många av de närvarande stå under det följande vända mot bakgrunden i smärre grupper och iakttaga en spändt avvaktande tystnad.

Lennart

till Elin, medan folket ännu strömmar in.

Hör noga efter, vad som nu blir sagdt!

Elin nickar; hon och Lars gömma sig bakom de framför ståendes ryggar.

Bure

fram till Lennart.

Drottningen kommer, säger du?

Lennart

försiktigt.

Ja, men tyst! Kom blott ihåg: allt vad I nu får se och höra, har jag ställt till.

Wolimhaus kommer fram ur hopen.Se där är Wolimhaus! Och källarmästarn!

Vinkar åt Klas Mugg att närma sig; helsar på Wolimhaus.

God morgon, herr farmacopola! Har natten varit lugn? Hundkojans brand har väl ej vållat sorg. Fast nog var det förargligt —

Wolimhaus

infaller hetsig!

Wad kiimrer mig den hundehytte!

Lennart.

En smula dock. Nu måste vadet gå tillbaka.

Wolimhaus.

Was?

Lennart.

Jo visst. Jag själv kan vittna, att vadet gällde gårdarna i deras gårdagsskick.

Bure

undertrycker ett leende.

Du skröt ju själv med ditt hundhus.

Wolimhaus.

Jag tror 1 wara skurkar alla med varandra! Det er en bovstreck, en komplott! Man gickler med mig! Och ingen vet om donnerwettern tändte. Man har jo sett studenter vid kål-sängstomten, just innan branden blev bemerkt!

Lennart.

Jaja, schon gut. Men vadet går tillbaka.

Wolimhaus

ilsket.

Ihr könnt mich im —

Vänder sig hastigt och försvinner för en stund i hopen.

Lennart.

Det där betydde ja på siarspråk. Så säg oss, herr assessor, får »Muggens» värd bo kvar?Bure.

Bo kvar? Visst får han det.

Lennart vänder sig till Klas.

Nå, då är allting klart, och Elin får sin Lars.

Elin och Lars, som lyssnande sträckt fram sina huvuden ur folkhopen, göra åt varann en min av glad överraskning.

Klas

för Lennart något åt höger.

Ja, så är sagdt, men — jag har ej sett till mitt barn se'n i går kväll. Och pojken har ju rymt. Tänk om han lockat henne med sig!

Lennart

med en hastig blick på de unga, som åter gömma sig.

Så få vi söka locka dem tillbaka.

Går över till högra sidan; Lars och Elin smyga sig efter.

God morgon, Östen!

Osten gör honnör.

Nå, stannar eller reser du?

Östen.

Stannar, kapten. Far har så'n fägnad av min återkomst. Jag har måst läva ta i tu med fädernetorvan — fast höger hand är trasig.

Lennart nickar gillande.

Bryngel

tar av sig hatten.

Ja, sir kaptenen, hemmanet, dä va nu jämt mitt liv, å allti tänkte ja att en åv mina pojkar skulle ha't. När Östen ut-skrevs, stog mitt hopp till Lars —

Sätter på sig hatten, fast mor här tänkte annat.

Kajsa.Bryngel.

Joo, du ville sälja å flytta hit till stan.

Kajsa.

Ja, det vill ja då inte längre — för all den faslighet man här får genomgå. Ä vi som bara reste för att träffa Lars! Men säj då, någen, var han finns!

Lennart.

Han håller sig visst undan, i tro att far och mor ska vredgas, när de få veta att han ej biir prest.

Kajsa.

Va? Blir han inte prest? Va biir han då?

Bryngel.

Dä gör däsamma. Bonde han som Östen! Om ja nu bara finge helsa på'n!

Kajsa.

Ja, kära järtanes, var ä han?

Lars

rusar fram.

Här!

Skakar liand med de gamla.

Hörde jag rätt? 1 blir ej vreda, om jag slungar presten?

Bryngel.

Nä, hemmanet dä räcker godt för tvä.

Kajsa.

Seså, lat pojken säja va han själv har tänkt!

Lars.

Dra ut i fjärran land och pröva lyckan.

Lennart.

I Tyskland?Lars

vänder sig och ger Lennart en låtsadt likgiltig kort blick; talar ej direkt till honom.

Nej, längre bort — i Nya Sverge.

Lennart.

Men lockar det dig ej att skåda världsteatern, där krigets sista akt nu spelas ut?

Kajsa.

Nä, nä, för Guds skull inte kriget!

Lars tiger.

Lennart

ser leende bort till Elin, som söker gömma sig.

Jag tror mig veta vad som talar för Västindien. Dit kan han taga någon med som —

Klas

infaller häftigt.

Nej, för tusan! Så långt bort får hon inte följa med!

Lennart

lugnar honom med en handrörelse.

Hör pä, Lars! Jag menar väl, det kan din broder vittna. Mitt råd är att du ger din kraft, som han, åt Gamla Sverge.

Lars

möter stolt hans blick.

Men Gamla Sverge styrs av höga herrar, som se med hån och spe på bonden ned.

Lennart.

Så bör du komma deras spe på skam och bli så god som en av dem.

Lars

sänker blicken.

Det går nog lättare i Nya Sverge.Lennart.

Ja, nya Sverge i det gamlas land. Det kan du jälpa till att bygga.

Lars ser tankfullt ned framför sig.

Lennart.

Du har goda gåvor — för krigets som för fredens värv. Men krigets tid är ute snart och fredens stundar. Och till dess frukter, konster, vetenskaper, bär du ju kärlek?

Lars

Ja-

sakta, utan att se upp. Lennart.

Så vänd dem icke trotsigt ryggen! Håll vägen hit till al-mam matrem fri!

Lars

som förut.

Den har jag stängt för alltid.

Lennart.

Ånej, ett hastigt ord i hetsigt mod kan glömmas och förlåtas. Jag tror mig kunna fria dig från skammen av förvisning — om du vill låva mig en sak.

Lars

ser upp.

Vad då?

Lennart.

Det tarvas en extra beskickning till fredskongressen, och jag har fått förord. Med den kungliga fullmakt jag bidar följa rätt och lön till en skrivare. Vill du taga den tjänsten?

Lars rycker till av glädje och ämnar svara, men erinrar sig Elin och ser frågande på henne.

Lennart.

Ett år kan fästfolk vänta, eller två. Jag känner många som fått vänta längre.Johan Papegoja smyger sig ur folkhopen fram till höger om Lars. Lennart vänder sig vid denna syn till de i midten stående Stjernadler och Sperling, för att Papegoja ej skall kunna beklaga sig över honom och för att Lars må kunna välja med full frihet.

Papegoja

halvhögt till Lars.

Glöm ej att allt är klart. Friheten vinkar den som vill.

Elin

på andra sidan.

Följ med kaptenen, Lars! Det är vårt bästa.

Lennart kommer tillbaka.

Nå, vad beslutar du?

Lars.

Jag följer — Eder!

Papegoja försvinner.

Lennart

räcker fram sin hand.

Slå till då!

Lars dröjer med handslaget av fruktan att överväldigas av sin rörelse.

Elin.

Vi måste tacka herr kaptenen, Lars!

Lars

lägger med mödosamt tillkämpadt lugn sin hand i Lennarts.

Tack, kapten.

Lennart

lägger Lars’ hand i Elins.

Nu fästa vi de unga till varann — eller hur, fader Klas?

Klas.

1 har ju inte fullmakt än.Lennart.

Nå, godt, då vänta vi en stund!

Han går bort till Bure, som tyst och tydligen med någon betänksamhet tackar honom för vad han gjort. Brita och Emerentia tränga sig samtidigt, skakande av förargelse, fram till Kajsa.

Brita.

Nä, nu går skammen på torra landet! Har jag inte gjort upp med dej, Kajsa, att Lars ska ha min Emerentia?

Emerentia.

Jaha, han ä min fästman! Jag ämnar inte släppa honom från mej.

Elin till Lars.

Hon tar dej till nåder igen!

Kajsa.

Du sa ju i går att dä ingenting blev åv mä förlåvnings-kalaset.

Brita

förtrytsamt.

Ja, dä va ju därför att världen skulle förgås! Vårt avtal kan väl stå i alla fall.

Emerentia

skriker över de andra.

Kan man tänka sej! Jag som väntat så länge och delat ut korgar till höger och vänster, bara för hans skull!

Kajsa.

Du kan nog få många friare än, du som ä så dägelig å ung!

Lars

till Elin.

Här gräla de om mej, som om jag vore en docka!

Elin instämmer. Brita, Emerentia och Kajsa upprepa sina repliker i allt häftigare ton.Östen.

Ska vi inte söka lugna kvinfolken, far? De skämma ju ut sej för allt folket.

Bryngel

illmarigt.

Jo — ja tycker du ska försöka, du som varit mä i krig.

Folket

vänder sig om, börjar mumla.

Vad är det där för oväsen? — Slåss gummorna?

Lennart

vänder sig om med ett småleende.

Nu, godt folk, får 1 allt lyssna med uppmärksamhet, om I vill höra domsbasunerna.

Trätan stegras till ursinniga skrik. Då ljuda plötsligt mäktiga basun- och trumpetackord från höjden, och kanonskott dåna. Alla de på högra sidan stående personerna — Bryngel, Östen, Kajsa, Brita, Emerentia, Elin och Lars — rusa över till vänstra sidan, de båda sistnämnda med muntra miner, de övriga mer eller mindre bestörta.

Folket

sjunker i vanmäktig förfäran på knä och sträcker armarna mot höjden.

O Gud! Förbarmande!

De flesta övriga närvarande göra likadant och instämma i ropet. Stående förbli endast Lennart och de åtta adliga studenterna, som ordnat sig sä, att en bred passage hålles fri från vänster bakgrund diagonalt över scenen, samt Bure och Wolimhaus, medan Lars och Elin, som fulla av skratt betrakta folket, samt Östen, som anar sammanhanget, knäfalla först pä en vink av Lennart.

Wolimhaus

springer förvirrad omkring.

Fierrjeses! Was ist denn das? Hawe jag doch profetat ganz richtig!

Sjunker på knä, men kastar villrådiga och misstänksamma blickar omkring sig.Bure, som, stående tämligen långt åt vänster, vid fanfarerna undrande blickat upp mot torntaket och sedan pä Lennart och fått en munter nick till svar, brister vid åsynen av Wolimhaus beteende ut i ett bullrande skratt, som ökar omgivningens förfäran.

8.

Soluppgång. En förridare spränger från vänster bakgrund in pä scenen.

FöRRIDAREN

ropar.

Hennes Majestät Drottningen!

Rider ut i höger förgrund.

Ett par studenter bära fram och resa midt på scenen — vinkelrätt mot passagen — en av grönt löv hopbunden äreport med nedhängande sköld, pä vilken i genombrutna bokstäver läsas orden VIVAT VIVAT CHRISTINA SERENISSIMA SUEC1Æ REGINA! Denna äreport, som hålles upprätt till aktens slut, bildar avslutningen pä de adliga studenternas häck, som dessa ytterligare markera genom att skyldra med sina fortfarande blomstersirade värjor. — I folkskaran reser sig en och annan nyfiken för att se; Lennart och studenterna förmå dem med tecken att åter knäböja. Musikanterna blåsa hela tiden från torntaket, och kanonskotten dåna med jämna mellanrum. Drottningens intåg börjar med en trupp soldater, därefter komma pager och manlig uppvaktning. Framför drottningens bärstol dansa tre unga studenter, utklädda till De tre gratierna; efter dem följa, sjungande, spelande och blomsterströende, tio andra, kostymerade som Apollo och Sånggudinnorna, bildande en hedersvakt omkring drottningens bärstol.

Lennart och Alla Studenterna.

Som när en sol ses rinna i klarnad östersky, så nalkas vår furstinna, och dagen bliver ny.

Ur nattens storm och skurar står fram en majgrön värld, där fredshärolders lurar förjaga vredens svärd.

De vilda vädrens brottning slog världen all med skräck,men vårens unga drottning gör tiden åter täck.

Nu gråa grubblet vike för rosigt ungdomsmod!

Ny dag i Sverges rike — ny kraft i själ och blod!

Drottningen kommer in under senare strofen och helsar åt alla sidor från bärstolsfönstret. Vid åsynen av Bure låter hon hålla och vinkar honom till sig. Folket, som blottat sina huvuden vid hennes inträde, reser sig upp. Musiken på torntaket och saluten upphöra.

Drottningen.

God morgon, herr riksantiquarie! Vad det fägnar mig att möta min store faders lärare och vän med så munter och mor-gonkry uppsyn!

Bure.

Jag tackar Eders Majestät! Att få bringa rikets unga, väna drottning sin undersåtliga vördnad och hyllning en morgon sådan som denna, det kan väl krya upp skröpligare gubbar än jag.

Drottningen.

Hör man på! Han har lärt att säga complimenter. Har I kanske också ordnat denna artiga välkomst?

Bure.

Nej, det har kapten Sporre.

Drottningen.

Lennart Sporre? Är han här?

Bure.

Här står han, Ers Majestät.

Träder något tillbaka.

Drottningen.

Kom närmare, kapten!

Lennart träder fram och helsar.I har verkligen anlag för diplomatien! Och därför: Eder fullmakt och ordres kunna hämtas i Värt kungliga kansli.

Lennart bugar sig.

Har 1 annars någon önskan?

Lennart tar fram ett papper.

Vågar jag bedja Eders Majestät taga del av denna böneskrift? Drottningen

efter att ha mottagit och läst skrivelsen.

Alltså ger även 1, Burée, förord till ynglingens benådning?

Bure.

Ja, ty jag tarvar hans jälp vid min hävdasökning. Men reser han nu till Tyskland, så varder jag ändock strandsatt.

Drottningen.

Den saken vilje Vi bota på det sätt, I redan länge önskat med ett stipendium för dem som hos Eder studera antiqui-tates sveogothicas.

Bure bugar sig.

Är ynglingen här?

Lennart vinkar ät Lars. Denne tvekar, men knuffas fram av Elin, träder inför drottningen och helsar med en kort bugning.

Drottningen

ger honom en flyktig blick.

Hm! Ståtlig gosse! — Beviljas.

Lägger undan böneskriften i bärstolen; Lars bugar sig och träder tillbaka. Nu tack, kapten, för denna vackra hyllning!

Låter honom kyssa sin hand.

Men säg, hur fick 1 hela Uppsala på benen — så tidigt?

Lennart.

Det är aptekar Wolimhaus förtjänst. Hans dornedagsspådom har skrämt man ur huse.Wolimhaus, som hällit sig i närheten, ivrig att bli observerad av drottningen, utför vid dessa ord en utomordentligt högtidlig bugning.

Drottningen.

Ja, det är sannt, jag hörde tal om detta. — Halia! Och så kom jag i stället — hahaha!

Lennart

med vördsnadsfullt galanteri.

Ja — såsom nådens, icke domens ängel.

Drottningen.

Bravo! — Nå, monsieur Wolimhaus, när smäller det?

Wolimhaus

bugar äter djupt.

Ach, allergnädigste Majestät! Det war jo bare en spass mellan mig und Bureum.

Folket

sorlar.

Vad? Bara ett skämt! Nå, det kunde jag väl tro. Osv.

Drottningen

härmar.

Bare en spass! — Akta sej, han, att »spasse» med slikt! Det kan straffa sej.

Lennart.

Herr apotekaren är redan straffad. Han braktes nyss att tro på sina egna ord.

Drottningen.

Hahaha! Hårdt, men rättvist! Hahaha!

Hennes munterhet smittar Bure och hela den övriga omgivningen. Wolimhaus står och bugar och försöker skratta med.

9.

Landshövding Bengt Skytte konnner ut från slottet med Fru Kerstin på sin högra och Görvel, prydd med Lennarts krans, på sin vänstra sida. Alla tystna.Drottningen.

Nej, se där är min vän Skytten — och fru Kerstin!

Ger tecken åt sina lakejer och jälpesTur bärstolen.

Vid åsynen av landshövdingen träda samtidigt rector magnificus och borgmästaren fram ur mängden, följda av professorer och rådmän, som ordna sig i två grupper, pä ömse sidor om midtgruppen.

Bengt Skytte

blottar sitt huvud.

Eders Majestät! Uppsala län och stad och kungliga akademi uttrycka genom mig en underdånig fröjd och järtans fäg-nad att äter kunna helsa rikets drottning och ärorika regentinna välkommen i svenska vitterhetens högkvarter!

Drottningen

ger handen.

God morgon och stor tack, herr Bengt! God morgon, kära fru Kerstin! — God morgon, mina herrar!

De båda sidogrupperna buga djupt och draga sig under det följande något tillbaka.

God morgon, Görvel! — Ah, vad ser jag?

Drottningen har uppfångat den glada blick Görvel växlar med Lennart, när denne med sitt minspel underrättar henne om att allt gätt efter önskan. Herr Bengt och fru Kerstin se frågande pä drottningen och Görvel.

Drottningen.

Nu minnes jag det löfte jag gav din salig mor — att söka dig ett godt parti. Förstod jag rätt den blick jag nyss såg flyga som en Cupidinis pil ur dina vackra ögon, så är det viktigaste undangjordt.

Görvel

leende, med djup reverens.

För Eders Majestäts Minervablick kan intet döljas. Drottningen.

Vad säger jungfruns giftoman?Lennart

halvhögt till landshövdingen, bakom vars rygg han under de tre senaste replikerna oförmärkt flyttat sig.

Jag har fullmakten.

Återvänder till sin förra plats.

Bengt Skytte.

Han säger: Vad en huldrik drottning enar, bör ingen undersåte skilja åt.

Drottningen.

Så återstår blott detta.

Lägger Oörvels hand i Lennarts.

Jag, drottningen, är vittne.

Klas utför med mycken högtidlighet samma ceremoni pä vänstra sidan med Elin och Lars. Lyckönskningar på högra sidan.

Bryngel.

Två fästepar på samma gång! Dä va en livad domedag!

Klas.

Å, vänta bara du, tills de bli giftaf

Skratt på vänstra sidan.

Drottningen stiger åter i sin bårstol.

Lennart.

Leve drottningen!

Hela Församlingen.

Hurra, hurra, hurra, hurra!

Fanfarer från tornet, salut, viftningar. Drottningen vinkar och försvinner, följd av de kostymerade studenterna, landshövdingeparet och återstoden av sviten. Lennart och Görvel ställa sig nu längst till höger i förgrunden, så att drottningtågets eftertrupp passerar bakom dem. Midt i förgrunden står Wolimhaus och betraktar vördnadsfullt cortegen. Ett par steg bakom honom — i samma plan — står Bure med begrundande min. Studenterna upprepa sin sång, i vilken nu alla de närvarande utom Wolimhaus instämma:Slutkör.

De vilda vädrens brottning slog världen all med skräck, men varens unga drottning gör tiden åter täck.

Nu gråa grubblet vike för rosigt ungdomsmod!

Ny dag i Sverges rike — ny kraft i själ och blod!

Just som kören förklingar, försvinner också sista skymten av drottningtåget. Wolimhaus vänder sig dä om och kommer ansikte mot ansikte med Bure, som med ett humoristiskt leende under rynkad panna och forskande blick räcker fram sin hand. Wolimhaus gör en grimas och fattar den. Folket skrattar och pekar på de båda domedagsprofeterna, som växla en augurblick, medan förhänget sluter sig.

Slut.

A

STOCKHOLM 1912

KUNGL. HOFBOKTRYCKERIET 1DUNS TRYCKERI-A.-B.